

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Martina Černá

Vybrané aspekty autorskopravní ochrany počítačových programů

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Irena Holcová
Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního
Datum vypracování práce: duben 2016

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Martina Černá

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí diplomové práce JUDr. Ireně Holcové za mimořádnou trpělivost, vstřícnost a veškerou pomoc při zpracování práce.

Obsah

Úvod.....	2
Obecně k problematice dalšího prodeje rozmnoženiny počítačového programu.....	4
Institut vyčerpání práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny autorského díla.....	8
Teorie vlastnictví.....	8
Teorie odměny.....	9
Teorie zajištění oběhu	9
Trojí podoba institutu vyčerpání práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla..	10
Národní vyčerpání práva na rozšiřování	10
Regionální vyčerpání práva na rozšiřování	10
Mezinárodní vyčerpání práva na rozšiřování	12
Institut vyčerpání práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla ve vztahu k počítačovému programu v mezinárodním právu a právu Evropské Unie	13
Bernská úmluva na ochranu děl literárních a uměleckých.....	13
Smlouva WIPO o právu autorském.....	13
Dohoda o obchodních aspektech práva duševního vlastnictví.....	14
Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES o právní ochraně počítačových programů	14
Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti	15
Pojem oprávněného uživatele a oprávněného nabyvatele počítačového programu v českém a evropském právu	17
Institut vyčerpání práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla v českém autorském právu	19
vztáhne i na nehmotné rozmnoženiny díla. Výběr z judikatury.....	21
Výběr z judikatury.....	22
Evropská Unie	22
Spojené státy americké.....	36
Závěr.....	39
Seznam použité literatury a pramenů	44
Literatura a odborné články.....	44
Prameny práva.....	45
Judikatura	45
Online zdroje	46
Ostatní dokumenty	46
Abstract	48
Název práce v anglickém jazyce	49
Klíčová slova.....	49
Key words	49

Úvod

Cílem této práce, která by s ohledem na konkrétní aspekty a cíle zvolené po prostudování dostupných pramenů mohla nést podtitul „*Další prodej rozmnoženiny počítačového programu z hlediska autorského práva*“ je popsat, analyzovat a zhodnotit vybrané aspekty autorskoprávní ochrany počítačového programu se zaměřením na problematiku dalšího prodeje rozmnoženiny počítačového programu a dalších, s ním souvisejících aspektů autorskoprávní ochrany počítačového programu, a to jak v obecné rovině, tak prostřednictvím konkrétních soudních rozhodnutí z evropského právního prostředí i ze zámorí. Práce reflektuje zejména aktuální judikaturu Soudního dvora Evropské Unie a dále německých a nizozemských soudů, která, alespoň v evropském právním prostředí, stále rozšiřuje možnosti oprávněného dalšího prodeje rozmnoženin počítačových programů. Věnuje však pozornost rovněž judikatuře výsledovatelné ve Spojených státech amerických, kde se rozhodovací praxe ubírá opačným směrem.

Stranou je naopak ponechána otázka převodu, resp. postoupení licence v obecném občanském právu, ať již českém či zahraničním a jeho vztah k autorskoprávní ochraně počítačového programu. Protože se ke každé rozmnoženině počítačového programu váže licenční smlouva, ze které pro nabyvatele vyplývají oprávnění a povinnosti, nabízí se otázka, zda a případně do jaké míry souvisí toto ustanovení s problematikou dalšího prodeje rozmnoženiny počítačového programu a jaký vliv na jeho aplikaci má vyčerpání práva na rozšiřování ve vztahu ke konkrétní rozmnoženině, a případně jaké praktické problémy by mohly vyplývat z aplikace obecné úpravy postoupení licence. Tato otázka však tvoří samostatnou problematiku, jejíž osvětlení není primárním cílem této práce. Další text je tedy věnován výlučně dalšímu prodeji rozmnoženiny počítačového programu v kontextu vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženiny autorského díla a otázkám s ním bezprostředně souvisejícím.

Po obecném úvodu do problematiky dalšího prodeje rozmnoženiny počítačového programu následují kapitoly věnované postupně některým souvisejícím otázkám týkajících se odlišení hmotné a nehmotné rozmnoženiny počítačového programu, osvětlení institutu vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženiny autorského díla, resp. počítačového programu, a to jak v teoretické rovině, tak v kontextu mezinárodního práva, práva Evropské Unie a

českého práva a dále též osvětlení pojmů oprávněného uživatele a oprávněného nabyvatele v kontextu dalšího prodeje rozmnoženiny počítačového programu.

Dále je věnována pozornost nejznámějším relevantním kauzám evropského i zámořského právního prostředí. Postupně jsou shrnuta dvě rozhodnutí Soudního dvora Evropské Unie týkající se žalob proti německé společnosti UsedSoft a související judikatura německých soudů, dále pak aktuální soudní rozhodnutí ve věci Vernor vs. Autodesk, které je relevantní pro zámořskou rozhodovací praxi.

V návaznosti na mezinárodněprávní úpravu, která stanovuje chránit počítačový program jako dílo literární, je věnována pozornost rovněž zcela novému aspektu autorskoprávní ochrany autorských děl, totiž souvislostem mezi problematikou dalšího prodeje nehmotných rozmnoženin počítačového programu a nehmotných rozmnoženin tradičních literárních děl, takzvaných e-knih, případně též audioknih. I zde je věnována pozornost jak situaci ve vybraných evropských zemích, tak ve Spojených státech amerických.

V závěru práce jsou pak shrnuty nejdůležitější poznatky vyplývající z citovaných právních úprav a analyzovaných soudních rozhodnutí. Práce je zakončena úvahou nad vhodností a podložeností obou zmiňovaných přístupů soudní praxe k dalšímu prodeji rozmnoženiny počítačového programu, jakož i nad možnostmi novelizace mezinárodněprávní úpravy autorskoprávní ochrany počítačových programů, která by zamezila dalším nejasnostem.

Obecně k problematice dalšího prodeje rozmnoženiny počítačového programu

Dalším prodejem rozmnoženiny počítačového programu rozumíme situaci, kdy první nabyvatel nabude počítačový program, resp. jeho rozmnoženinu, spolu s licencí k jeho užití od jeho výrobce, ať už na hmotném nosiči dat nebo v nehmotné podobě prostřednictvím Internetu a po určité době, kdy počítačový program v souladu s licencí sám užíval, odprodá tuto rozmnoženinu dalšímu subjektu a sám jej užívat přestane. Další prodej rozmnoženiny počítačového programu se uskutečňuje zpravidla šesti základními způsoby:¹

1. První nabyvatel zcizí jednu rozmnoženinu počítačového programu uloženou na hmotném nosiči dat, kterou nabyt od výrobce počítačového programu společně s jednou licencí k jejímu užití. Tuto rozmnoženinu předá dalšímu nabyvateli.
2. První nabyvatel zcizí jednu rozmnoženinu počítačového programu uloženou na hmotném nosiči dat, kterou si sám zhotovil tak, že nehmotnou rozmnoženinu počítačového programu, kterou nabyt prostřednictvím jejího stažení z webových stránek výrobce, uložil na hmotný nosič dat, společně s jednou licencí k jejímu užití.
3. První nabyvatel zcizí jednu rozmnoženinu počítačového programu uloženou na hmotném nosiči dat, kterou nabyt od výrobce počítačového programu společně s větším počtem licencí k jejímu užití tak, že dalšímu nabyvateli předá tuto rozmnoženinu i všechny licence k užití tohoto počítačového programu.
4. První nabyvatel zcizí jednu rozmnoženinu počítačového programu uloženou na hmotném nosiči dat, kterou nabyt od výrobce počítačového programu společně s jednou nebo více licencemi k jejímu užití tak, že dalšímu nabyvateli předá tuto rozmnoženinu i příslušný počet licencí k užití počítačového programu a zbývající licence si ponechá.
5. První nabyvatel zcizí všechny licence k užití počítačového programu, které sám nabyt, aniž by dalšímu nabyvateli předal hmotnou rozmnoženinu počítačového programu, kterou

¹ Členění vychází z BARDENS, Johannes. *Die Zweitverwendung urheberrechtlich geschützter Software*. Disertační práce. Mnichov: Verlag Dr. Hut, 2013.

sám nabyt od výrobce počítačového programu nebo si ji zhotovil tak, že nehmotnou rozmnoženinu počítačového programu, kterou nabyt prostřednictvím jejího stažení z webových stránek výrobce, uložil na hmotný nosič dat. V tomto případě si nový nabyvatel rozmnoženinu počítačového programu opatří v nehmotné podobě pomocí stažení z webových stránek výrobce počítačového programu tak, aby si mohl zhotovit počet rozmnoženin počítačového programu odpovídající počtu nabytých licencí k jeho užití.

6. První nabyvatel zcizí pouze některé z licencí k užití počítačového programu, aniž by dalšímu nabyvateli předal hmotnou rozmnoženinu počítačového programu, kterou sám nabyt od výrobce počítačového programu. Předpokládá se, že nový nabyvatel vlastní rozmnoženinu téhož počítačového programu na jiném datovém nosiči, kterou sám již dříve nabyt od výrobce počítačového programu, a tímto způsobem si opatřuje pouze dodatečné licence opravňující k užití počítačového programu na vyšším počtu počítačů, nebo že si rozmnoženinu počítačového programu opatří v nehmotné podobě pomocí stažení z webových stránek výrobce počítačového programu tak, aby si mohl zhotovit počet rozmnoženin počítačového programu odpovídající počtu nabytých licencí k jeho užití.

Takovýto postup je pro výrobce počítačového programu pochopitelně nevýhodný, neboť přichází o zisk, který by plynul z prodeje nové rozmnoženiny či udělení licence jemu samotnému, kdyby si nový nabyvatel rozmnoženiny počítačového programu nemohl rozmnoženinu zakoupit od některého z předchozích nabyvatelů. Proto se výrobci počítačových programů snaží další prodej rozmnoženiny počítačového programu či licence k jeho užívání smluvně vyloučit, což bývá zdrojem vleklých sporů.

Problematika dalšího prodeje rozmnoženiny počítačového programu s sebou nese dvě základní otázky, a sice zaprvé, zda je první nabyvatel oprávněn rozmnoženinu počítačového programu prodat dalšímu nabyvateli, a zadruhé, zda je tento nabyvatel oprávněn takto nabytou rozmnoženinu počítačového programu užít. Pro nalezení odpovědí na tyto otázky je klíčové posouzení daného skutkového stavu z hlediska institutu vyčerpání práva na rozšiřování ve vztahu ke konkrétní rozmnoženině počítačového programu. Cílem následujících kapitol je shrnout nejdůležitější dosud dostupné poznatky vyplývající z teorie i judikatury a odpovědět na některé základní otázky, které se výše popsané problematiky týkají.

Pojem hmotné a nehmotné rozmnoženiny autorského díla ve vztahu k počítačovému programu

Pojem hmotné a nehmotné rozmnoženiny autorského díla přináší ve vztahu k počítačovému programu určité nejasnosti pramenící již z jeho samotné povahy.

Tradiční pojetí hmotné rozmnoženiny předpokládá relativně pevné sepjetí díla jakožto nehmotného statku s hmotným substrátem, jehož prostřednictvím je dílo vyjádřeno a je tedy možné hmotnou rozmnoženinu od nehmotné jednoznačně odlišit. Vytvoření nehmotné rozmnoženiny na základě originálu nebo hmotné rozmnoženiny pak zpravidla vyžaduje vynaložení určitého úsilí a využití specifických technických prostředků.² V případě počítačového programu však panuje situace odlišná.

Již z jeho samotné povahy totiž vyplývá, že je již od svého vzniku určen primárně k využití ve své nehmotné digitální podobě, kdy musí být nutně zpracováván prostřednictvím počítače, a nikoliv k tomu, aby byl vnímán prostřednictvím hmotného substrátu rozmnoženiny počítačového programu. Dalším důležitým aspektem je relativně volné spojení počítačového programu jako takového s jeho hmotným substrátem, tzn. nosičem dat.

Na rozdíl od jiných autorských děl může být rozmnoženina počítačového programu zaznamenaná na jakémkoliv nosiči dat, který se pro zaznamenávání počítačového programu obvykle používá, od hmotné podstaty tohoto nosiče bez obtíží oddělena, aniž je tím dotčena celistvost tohoto nosiče nebo podstata počítačového programu, a dále uložena do paměti počítače nebo na jiný vhodný nosič dat, kde může v nezměněné podobě existovat nadále. Z těchto důvodů se v případě počítačového programu i rozdíly mezi hmotnou a nehmotnou rozmnoženinou poněkud stírají.

Přes výše popsané potíže je však zapotřebí rozdíl mezi hmotnou a nehmotnou rozmnoženinou počítačového programu uspokojivým způsobem vymezit, neboť právě jejich odlišení hraje klíčovou roli při posuzování, zda při převodu konkrétní rozmnoženiny počítačového programu došlo či mohlo dojít k vyčerpání práva na rozšiřování ve vztahu k této

² Např. přepis rukopisu slovesného díla na počítači, digitalizace tištěné knihy nebo hudebního díla zaznamenaného na analogovém nosiči nebo zhotovení digitální fotografie uměleckého díla.

rozmnoženině. Pro účely této práce hovoříme proto o hmotné rozmnoženině počítačového programu tam, kde byla prvnímu nabyvateli předána rozmnoženina počítačového programu již uložená na jakémkoliv hmotném nosiči dat, o nehmotné rozmnoženině počítačového programu pak tehdy, jestliže byla rozmnoženina počítačového programu předána výlučně elektronickou cestou, typicky pomocí stažení této rozmnoženiny z webové stránky nositele autorských práv.

Institut vyčerpání práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny autorského díla

Dříve, než bude možné shrnout a analyzovat dostupnou judikaturu, je zapotřebí alespoň krátce³ osvětlit problematiku institutu vyčerpání práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla ve vztahu k počítačovému programu. Původ institutu vyčerpání práv z duševního vlastnictví obecně je připisován německému právu a lze jej vysledovat v rozsudcích německého Říšského soudu⁴ již od počátku 20.století.⁵ V rámci evropského práva se začíná rozvíjet v 70. letech 20. století a s postupujícím rozvojem technologií a možností užití autorských děl přináší stále nové otázky.

Institut vyčerpání práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla obecně vychází z předpokladu, že by autor měl obdržet protihodnotu pouze při prvním převodu originálu nebo rozmnoženiny svého díla. Zároveň tímto převodem ztrácí právo kontrolovat další rozšiřování převedeného originálu nebo rozmnoženiny díla. Prvním převodem originálu nebo rozmnoženiny autorského díla se však vyčerpá pouze majetkové právo na rozšiřování tohoto originálu nebo té konkrétní rozmnoženiny.⁶ Na ostatní majetková práva autorská se institut vyčerpání práva nevztahuje.⁷ Z hlediska smyslu a účelu institutu vyčerpání práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla lze vycházet ze tří teorií,⁸ které je možné aplikovat buď jednotlivě, nebo ve vzájemné souvislosti.

Teorie vlastnictví

Teorie vlastnictví vychází ze vztahu určitého (autorského) práva k dílu vůči vlastnickému právu k originálu nebo konkrétní hmotné rozmnoženině díla. Autorské právo je zde chápáno jako právo třetí osoby, do kterého vlastník originálu nebo rozmnoženiny díla

³ Podrobněji k problematice vyčerpání práv k autorskému dílu např. JOOS, Ulrich. *Erschöpfungslehre im Urheberrecht mit vergleichenden Hinweisen auf Warenzeichenrecht, Patentrecht und Sortenschutz*, Mnichov: C.H.Beck 1991, ze kterého vychází i následující popis teorií.

⁴ Originální název Reichsgericht.

⁵ KEELING, David. *Intellectual Property Rights in EU Law*. Díl 1. *Free movement and competition law*. New York, Oxford University Press, 2003, s. 78.

⁶ V českém právním řádu viz ustanovení § 12 odst. 4 písm. b) zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (dále jen „autorský zákon“).

⁷ V českém právním řádu práva dle ustanovení § 12 odst. 4 (mimo písm. b)) a 5 a dále ustanovení §§ 24 a 25 autorského zákona.

⁸ JOOS, Ulrich. *Erschöpfungslehre im Urheberrecht mit vergleichenden Hinweisen auf Warenzeichenrecht, Patentrecht und Sortenschutz*, Mnichov: C.H.Beck 1991.

nesmí nakládáním s originálem nebo rozmnoženinou díla zasahovat. Další zcizení originálu či rozmnoženiny autorského díla prvním nabyvatelem však nelze smluvně vyloučit ani podmínit souhlasem autora. Tato teorie uvažuje pouze hmotné rozmnoženiny díla a v současné době již plně nedostačuje moderním způsobům a možnostem rozšiřování rozmnoženin děl. Je proto vhodné ji aplikovat ve spojení s teoriemi dalšími.

Teorie odměny

Dle teorie odměny se práva k originálu či rozmnoženině autorského díla jeho prvním zcizením za splnění zákonem stanovených podmínek⁹ vyčerpá proto, že autor díla v důsledku tohoto právního jednání za dílo obdržel nebo mohl obdržet odměnu. Tím se naplní účel práva autora na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla a zůstává na autorovi, aby si případný zisk za dalšího prodeje originálu nebo rozmnoženiny díla započítal do ceny, kterou za dílo požaduje. Nedostatkem této teorie je, že počítá pouze s úplným vyčerpáním práva na rozšiřování originálu či rozmnoženiny díla při jeho prvním zcizení a nedovede uspokojivě podložit případy, kdy autor společně s převodem originálu či rozmnoženiny díla udělí omezenou licenci k jeho rozšiřování pouze pro určitou geografickou oblast.

Teorie zajištění oběhu

Teorie zajištění oběhu má na zřeteli výlučně právo na rozšiřování originálu díla či jeho rozmnoženiny. Vychází z obecného zájmu na volném pohybu ekonomických statků a do jisté míry vyvažuje praktické obtíže pramenící ze skutečnosti, že koncovému nabyvateli nemusí být autor díla znám. Institut vyčerpání práva na rozšiřování zde nahrazuje v autorském právu neexistující nabytí věci v dobré víře. Pokud by totiž autor mohl vyloučit nebo podmínit svým souhlasem jakékoliv další nakládání s originálem nebo rozmnoženinou svého díla, ztratily by jednotlivé rozmnoženiny svoji obchodovatelnost nebo by byl obchod s nimi závažným způsobem ztížen. Díky tomu by v konečném důsledku pozbylo svého smyslu i právo rozšiřovat dílo a smysluplné využití díla by bylo velmi omezeno. Institut vyčerpání práva na rozšiřování ve vztahu ke konkrétní rozmnoženině autorského díla tyto potíže odstraňuje a tím přispívá k ochraně volného pohybu autorských děl jakožto ekonomických statků.

⁹ K podmínkám vyčerpání práva autora na rozšiřování ve vztahu k originálu nebo konkrétní rozmnoženině díla v českém právním řádu viz níže.

Trojí podoba institutu vyčerpání práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla

Vyčerpání práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla nabývá trojí podobu v závislosti na rozsahu území, na kterém stát toto právo jeho nositeli přiznává, resp. území, v jehož rozsahu stanovuje zánik tohoto práva po uvedení konkrétní rozmnoženiny do oběhu. Vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženiny autorského díla může mít národní, regionální nebo mezinárodní podobu v závislosti na tom, jaký rozsah ochrany považuje zákonodárce za nejvýhodnější pro stát.¹⁰

Národní vyčerpání práva na rozšiřování

Národní vyčerpání práva na rozšiřování spočívá v omezení účinku vyčerpání práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny autorského díla pouze na území toho státu, na jehož území byly originál nebo daná rozmnoženina do oběhu autorem samotným nebo s jeho souhlasem uvedeny do oběhu. Tento koncept je výhodný pro vlastníky autorských práv, neboť na jeho základě není majitel práv ve vztahu ke konkrétní rozmnoženině nijak omezen ve výkonu svých práv mimo území toho státu, ve kterém rozmnoženinu uvedl do oběhu. Zůstává mu tedy zejména možnost zamezit dovozu rozmnoženin do států, na jejichž území nebyly uvedeny do oběhu.

Regionální vyčerpání práva na rozšiřování

Tento koncept představuje mezistupeň mezi konceptem národního a mezinárodního vyčerpání práva na rozšiřování. Územní rozsah vyčerpání práva na rozšiřování je v tomto případě konkrétně vymezen, nejedná se tedy o celosvětové vyčerpání práva na rozšiřování, zároveň však rozsah vyčerpání přesahuje hranice jednoho státu. Typickým příkladem je tzv. princip komunitárního vyčerpání práva na rozšiřování, podle kterého se právo na rozšiřování ve vztahu k originálu nebo rozmnoženině autorského díla vyčerpá pro území celé Evropské Unie prvním uvedením originálu či rozmnoženiny díla do oběhu autorem samotným nebo s jeho souhlasem v kterémkoliv z členských států.

¹⁰ Podrobněji k problematice teritoriality vyčerpání práv AMMANN Jürg, M., *Intellectual Property Rights and Parallel Imports. Legal Issues of Economic Integration*. 1999, č. 36.

Tento koncept má pro další text práce zásadní význam a je tedy namístě o něm pojednat podrobněji. Klíčovým v této otázce je Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 8. června 1971 ve věci č. 78/70 v řízení Deutsche Grammophon Gesellschaft MBH v. Metro-SB-Grossmärkte GmbH, kterým byl princip komunitárního vyčerpání práva na rozšiřování zakotven na základě zásad společného vnitřního trhu. Žalobce, německá společnost vyrábějící gramofonové desky, které dále prostřednictvím své dceřinné společnosti uváděla do oběhu ve Francii, se v souladu s tehdejší německou autorskoprávní úpravou domáhala zákazu zpětného dovozu těchto rozmnoženin do Německa a argumentovala tím, že nedošlo k vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženin ve vztahu k německému území, neboť k prvnímu uvedení těchto rozmnoženin do oběhu došlo ve Francii. V průběhu řízení byla Evropskému soudnímu dvoru položena předběžná otázka, v jejímž rámci se Evropský soudní dvůr mimo jiné zabýval tím, zda a do jaké míry může vnitrostátní autorskoprávní úprava bránit uvádění výrobků dovezených z jiného členského státu Evropských Společenství na trh. Evropský soudní dvůr ve svém rozhodnutí vztáhl ustanovení článků 36, 85 a 86 Smlouvy o založení Evropského Společenství i na autorská práva a k otázce vyčerpání práva na rozšiřování judikoval:

„Je v rozporu s pravidly, která stanoví volný pohyb zboží uvnitř společného trhu, jestliže výrobce zvukových nosičů vykonává výlučné právo na rozšiřování chráněných předmětů, příslušející mu podle právních předpisů členského státu, za tím účelem, aby v tomto státě zakázal uvádět na trh výrobky, které byly prodávány jím samotným nebo s jeho souhlasem v jiném členském státě, pouze z toho důvodu, že k tomuto rozšiřování nedošlo na území prvně jmenovaného členského státu.“¹¹

Z výše citovaného je patrná již sama podstata komunitárního vyčerpání práva na rozšiřování i její smysl a účel. Zásada komunitárního vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženin autorského díla tak, jak byla definována ve výše citovaném rozhodnutí, přetrvává dodnes a použije se i v případě rozšiřování rozmnoženin počítačových programů.

¹¹ Úřad vlády České republiky. Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 8. června 1971 ve věci č. 78/70 v řízení Deutsche Grammophon Gesellschaft MBH v. Metro-SB-Grossmärkte GmbH, revidovaný neúřední překlad č. 61970J0078 [online]. 2011 [cit. 2016-04-26]. Dostupné z [https://isap.vlada.cz/kopie/revize.nsf/2fd339ed5be822e2c12578680031b2ae/E67493F8F67913DCC1257BF000450959/\\$FILE/61970J0078.pdf](https://isap.vlada.cz/kopie/revize.nsf/2fd339ed5be822e2c12578680031b2ae/E67493F8F67913DCC1257BF000450959/$FILE/61970J0078.pdf).

Mezinárodní vyčerpání práva na rozšiřování

V mezinárodním vyčerpání práva na rozšiřování lze spatřovat určitý protipól konceptu národního vyčerpání práva na rozšiřování. Vyčerpání práva na rozšiřování není v tomto případě vázáno na území konkrétního státu ani skupiny států, ale dochází k němu bez jakéhokoliv teritoriálního vymezení. Národní právní řád poskytuje nositeli práv ochranu do doby, kdy jsou originál nebo rozmnoženina autorského díla autorem samotným nebo s jeho souhlasem poprvé uvedeny do oběhu kdekoliv na světě. Poté nastupuje vyčerpání práva na rozšiřování, které se může uplatnit dvojím způsobem. Buď může vyčerpání práva na rozšiřování nastoupit s celosvětovou platností bez ohledu na to, zda je v této oblasti mezi daným státem a ostatními státy zaručena vzájemnost, nebo nastupuje dvoustranné a tedy reciproční vyčerpání práva na rozšiřování pouze ve vztahu k těm státům, vůči kterým je upraveno mezinárodní smlouvou. Tento koncept je výhodnější pro nabyvatele rozmnoženin, neboť vede k poklesu cen těchto rozmnoženin. V souvislosti s níže analyzovanou úpravou práva Evropské Unie nezůstává bez zajímavosti, že podle názoru Komise na základě znění ustanovení článku 4 odst. 1 písm. c) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES o právní ochraně počítačových programů¹² není členským státům Evropské Unie dovoleno uplatňovat koncept mezinárodního vyčerpání práva na rozšiřování počítačového programu nebo jeho rozmnoženiny. Dle názoru Komise zakládá citované ustanovení výlučné právo autora na rozšiřování počítačového programu nebo jeho rozmnoženiny, které se vyčerpá, jestliže byl počítačový program nebo jeho rozmnoženina uveden do oběhu na území Evropské Unie. Z neexistence obdobného ustanovení ve vztahu k prvnímu prodeji počítačového programu nebo jeho rozmnoženiny mimo území Evropské Unie dovozuje Komise, že členské státy nejsou oprávněny přijmout národní právní úpravu založenou na konceptu mezinárodního vyčerpání práva na rozšiřování počítačového programu nebo jeho rozmnoženiny.¹³ Z reportu Komise k implementaci a dopadům původní Směrnice 91/250/EHS dokonce vyplývá, že by členské státy měly výslovně zakázat paralelní dovoz počítačových programů a jejich rozmnoženin ze třetích států.¹⁴

¹² Dále jen „směrnice o ochraně počítačových programů“.

¹³ Answer by Commissioner Monti to Oral Question H-0436/95 by Arthur Newens, MEP (11.7.1995), Debates of the EP (EN ed.) No. 466, s. 174.

¹⁴ Report from The Commission to The Council, The European Parliament and Social Committee on the implementation and effects of Directive 91/250/EEC on the legal protection of computer programs.

Institut vyčerpání práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla ve vztahu k počítačovému programu v mezinárodním právu a právu Evropské Unie

Institut vyčerpání práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny počítačového programu, resp. díla obecně není pouze záležitostí národních právních úprav jednotlivých států, dostává se mu pozornosti i ze strany mezinárodních úmluv a práva Evropské Unie.

Bernská úmluva na ochranu děl literárních a uměleckých¹⁵

Bernská úmluva je nejstarší mezinárodní úmlouvou týkající se autorských práv. Je spravována Světovou organizací duševního vlastnictví.¹⁶ Neobsahuje žádné ustanovení, které by bylo věnováno vyčerpání autorských práv k dílu a s ohledem na dobu svého vzniku neřeší ani právní ochranu počítačových programů, přesto má pro účely této práce klíčový význam, neboť na ni odkazují úmluvy pozdější i právní předpisy Evropské Unie, které stanovují, že počítačový program je chráněn jako dílo literární ve smyslu Bernské úmluvy.

Smlouva WIPO o právu autorském¹⁷

WCT je mezinárodní smlouvou ve vztahu speciality k Bernské úmluvě a zabývá se problematikou ochrany autorských práv v digitálním prostoru. Mimoto k právům zaručeným Bernskou úmlouvou doplňuje některá další práva ekonomické povahy a nad rámec Bernské úmluvy doplňuje autorskopravní ochranu počítačových programů a databází.¹⁸ K institutu vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženiny díla se vztahuje čl. 6, který v odstavci prvním zavazuje smluvní státy zaručit autorům výlučné právo udělit souhlas s rozšiřováním originálu nebo rozmnoženiny díla prodejem nebo jiným převodem vlastnického práva, v odstavci druhém pak zmocňuje smluvní státy, aby dle svého uvážení stanovily případné další podmínky, za nichž se právo dle odst. 1 prvním prodejem originálu či rozmnoženiny díla vyčerpá.

¹⁵ Dále jen „Bernská úmluva“.

¹⁶ Dále jen „WIPO“.

¹⁷ Dále jen „WCT“.

¹⁸ Přeloženo volně dle: <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/wct/>.

Při aplikaci tohoto ustanovení je třeba brát v úvahu společné prohlášení k článkům 6 a 7, které stanoví, že označení „rozmnoženina“ nebo „originál a rozmnoženina“, použitá v textu smlouvy, se v kontextu vyčerpání práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla vztahují pouze na hmotné exempláře, které mohou být fyzicky uvedeny do oběhu jako zboží.

Dohoda o obchodních aspektech práva duševního vlastnictví¹⁹

Dohoda TRIPS je mezinárodní úmluva spravovaná Světovou obchodní organizací²⁰ s cílem potírání překážek mezinárodního obchodu v oblasti duševního vlastnictví a prosazování účinné a přiměřené ochrany práv duševního vlastnictví, která ovšem nebude sama na překážku rozvoji obchodu. Sama sice neobsahuje ucelenou úpravu vyčerpání práv, tedy ani práva na rozšiřování, ba dokonce čl. 6 výslovně vylučuje všechna ustanovení TRIPS s výjimkou ustanovení upravujících podmínky národního zacházení a zacházení podle nejvyšších výhod z aplikovatelnosti v otázkách vyčerpání práv, z hlediska dalšího prodeje rozmnoženiny počítačového programu je však zajímavý čl. 40 TRIPS, umožňující smluvním stranám, aby ve svých právních rádech určily licenční praktiky nebo podmínky, které mohou ve zvláštních případech představovat zneužití práv k duševnímu vlastnictví, jež má nepříznivý účinek na soutěž na příslušném trhu, a takovéto praktiky omezovaly. Toto ustanovení otevírá prostor pro zavedení některých výjimek z výlučných práv nositelů práv duševního vlastnictví, jejichž smyslem a účelem má být především vyloučení takových omezujících podmínek zahrnutých do licenčních smluv, které by vedly k nepřiměřené nerovnováze práv a povinností mezi nositeli autorských práv a nabyvateli rozmnoženin autorských děl.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES o právní ochraně počítačových programů

Současná směrnice o ochraně počítačových programů je novelizovaným a kodifikovaným zněním starší směrnice Rady 91/250/EHS ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů a představuje základ pro národní právní úpravy ochrany počítačových programů v členských státech Evropské Unie. Vyčerpání práva na rozšiřování ve vztahu ke konkrétní rozmnoženině počítačového programu je věnováno ustanovení čl. 4 odst. 2, které stanoví:

¹⁹ Dále jen „TRIPS“.

²⁰ zkr. WTO.

„První prodej rozmnoženiny počítačového programu ve Společenství provedený nositelem práv nebo s jeho svolením je vyčerpáním práva na šíření této rozmnoženiny v rámci Společenství s výjimkou práva na kontrolu dalšího pronájmu počítačového programu nebo jeho rozmnoženin.“

Samotný text této směrnice tedy již mlčí o konkrétní podobě rozmnoženiny, v návaznosti na závazky vyplývající pro Evropskou Unii z WCT lze však dovodit, že by se vyčerpání práva na rozšiřování mělo vztahovat pouze na hmotné rozmnoženiny počítačového programu. V průběhu zasedání Evropského Parlamentu bylo vyjasněno, že záměr zákonodárce ohledně vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženiny počítačového programu jejím prvním prodejem se vztahuje pouze na hmotné rozmnoženiny počítačového programu, tzn. takové, které jsou uloženy na nosiči dat.²¹ Do textu samotné směrnice však tato skutečnost výslovně promítnuta nebyla. Na spornost této otázky upozorňuje již report Komise k implementaci a dopadům původní Směrnice 91/250/EHS.²² Ten poukazuje právě na problém nejasné dikce směrnice v oblasti práva na rozšiřování počítačového programu obecně, která formulací č. 4 odst. 1 písm. c) *„jakékoliv formě veřejného šíření“* otevírá prostor pro široký výklad, zahrnující i nehmotné rozmnoženiny počítačového programu, tedy typicky distribuci prostřednictvím Internetu, jakkoliv toto nebylo záměrem zákonodárce. Ani v pozdějším, novelizovaném a kodifikovaném znění směrnice o ochraně počítačových programů však nebyl tento nedostatek odstraněn.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti²³

Na výše popsané nejasnosti ve směrnici o ochraně počítačových programů měla do určité míry reagovat informační směrnice z roku 2001, která ve své preambuli již zohledňuje závazky Evropské Unie vyplývající ze smluv WIPO.

²¹ Answer by Commissioner Monti to Oral Question H-0436/95 by Arthur Newens, MEP (11.7.1995), Debates of the EP (EN ed.) No. 466, s. 174.

²² Report from The Commission to The Council, The European Parliament and Social Committee on the implementation and effects of Directive 91/250/EEC on the legal protection of computer programs.

²³ Dále jen „informační směrnice“.

V kontextu vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženiny autorského díla je relevantní ustanovení čl. 4 odst. 2, který stanoví:

„Právo na rozšiřování se u originálu nebo rozmnoženin díla ve Společenství nevyčerpá s výjimkou případu, kdy je první prodej nebo jiný převod vlastnictví takového předmětu ve Společenství skutečně nositelem práv nebo s jeho souhlasem.“

Ani zde tedy není zmínky o tom, že by originál či rozmnoženina díla musely mít nutně hmotnou podobu, nicméně je možné jazykovým výkladem dospět k závěru, že zákonodárce měl na mysli hmotné rozmnoženiny. Konkrétně tento předpoklad vyplývá z užití slova „předmětu“ (angl. „object“, něm. „Gegenstands“, fr. „objet“), které vyjadřuje hmotnou věc.

Tomu nasvědčuje i znění bodu 29 preambule k informační směrnici, které stanoví:

„Otázka vyčerpání nevyvstává v případě služeb, a zejména v případě služeb on-line. Tato skutečnost se rovněž týká hmotné rozmnoženiny díla nebo jiného předmětu ochrany vyrobeného uživatelem takové služby se souhlasem nositele autorského práva. Otázka vyčerpání proto nevyvstává ani v případě pronájmu a půjčování originálu a rozmnoženin děl nebo jiných předmětů ochrany, které jsou svou povahou službami. Na rozdíl od CD-ROM nebo CD-I, kde je duševní vlastnictví součástí nosiče, jmenovitě položky zboží, je ve skutečnosti každá on-line služba úkonem, který by měl podléhat schválení, pokud tak autorské právo nebo právo s ním související stanoví.“

Ani tato směrnice však problematiku vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženiny díla ve vztahu ke konkrétní podobě rozmnoženiny neřeší zcela uspokojivě a v současné době se již objevují názory volající po její novelizaci směrem k technologicky neutrálnějšímu pojetí, které by lépe vyhovovalo rychlým změnám ve způsobu vzniku a rozšiřování rozmnoženin autorských děl obecně.²⁴

²⁴ Committee on Legal Affairs Draft Report on the implementation of Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society (2014/2256(INI)).

Pojem oprávněného uživatele a oprávněného nabyvatele počítačového programu v českém a evropském právu

S problematikou dalšího prodeje rozmnoženiny počítačového programu a vyčerpání práva na rozšiřování ve vztahu ke konkrétní rozmnoženině počítačového programu úzce souvisí rovněž posouzení, kdo je oprávněným uživatelem a oprávněným nabyvatelem²⁵ předmětného počítačového programu.

Směrnice o ochraně počítačových programů používá v souvislosti s osobami oprávněnými užívat počítačový program čtyři klíčové pojmy, a sice „oprávněný uživatel počítačového programu“ (angl. „a person having a right to use a computer program“, viz bod 14 preambule), „oprávněný nabyvatel“ (angl. „lawful acquirer“, viz bod 13 preambule a ustanovení čl. 5 odst. 1), „osoba oprávněná užívat rozmnoženinu počítačového programu“ (angl. „the person having a right to use a copy of a computer program“, viz bod 15 preambule a ustanovení čl. 5 odst. 3 a čl. 6 odst. 1 písm. a)) a „nabyvatel licence“ (angl. „licensee“ viz ustanovení čl. 6 odst. 1 písm. a)), přičemž nabyvatel licence a oprávněný uživatel počítačového programu se v kontextu směrnice mohou jevit jako podmnožiny oprávněného nabyvatele, zatímco osoba oprávněná užívat rozmnoženinu počítačového programu může představovat jinou osobu, která je k užívání rozmnoženiny počítačového programu oprávněna z jiného důvodu, než že je sama oprávněným nabyvatelem (např. zaměstnanec oprávněného nabyvatele). Tento výklad se však jeví jako sporný v kontextu jednotlivých ustanovení směrnice, zejména ustanovení čl. 6 odst. 1 písm. a), které stanoví, že „*uvedené úkony jsou prováděny nabyvatelem licence nebo oprávněným uživatelem rozmnoženiny počítačového programu anebo jejich jménem, a to osobou k tomuto pověřenou*“. Při bližší analýze se však jeví, že se zřejmě jedná pouze o nedůslednost unijního zákonodárce a pojem „osoba oprávněná užívat rozmnoženinu počítačového programu“ zahrnuje právě tyto další osoby.

Směrnice o ochraně počítačových programů v rámci pojmu oprávněný nabyvatel výslovně nerozlišuje, zda daná osoba nabyla rozmnoženinu počítačového programu za účelem jejího bezprostředního využití, nebo za účelem jejího dalšího prodeje. Ze znění jednotlivých

²⁵ Angl. „lawful acquirer“ Na tomto místě je třeba poznamenat, že české znění směrnice o ochraně počítačových programů zná i pojem „oprávněný uživatel“ (angl. „person having a right to use a copy of a computer program“), který však neodpovídá pojmu oprávněného uživatele dle českého autorského zákona (viz níže).

ustanovení však lze dovodit, že se předpokládá, že oprávněný nabyvatel bude rozmnoženinu počítačového programu užívat.²⁶

Z pohledu českého autorského práva je prvním v řadě oprávněných uživatelů počítačového programu sám jeho autor, kterému právo své dílo užít přiznává § 12 odst. 1 autorského zákona. Další oprávněné uživatele rozmnoženiny počítačového programu vypočítává § 66 odst. 6 autorského zákona, který stanoví, že:

„Oprávněným uživatelem rozmnoženiny počítačového programu je oprávněný nabyvatel rozmnoženiny počítačového programu, který má vlastnické či jiné právo k rozmnoženině počítačového programu, a to za účelem jejího využití, nikoli za účelem jejího dalšího převodu, dále oprávněný nabyvatel licence nebo jiná osoba oprávněná užívat rozmnoženinu počítačového programu.“

Oprávnění využívat rozmnoženinu počítačového programu vzniká tedy zpravidla na základě smlouvy, případně na základě zákona (zákonná licence). Jako další z obecných právních důvodů užití autorského díla uvádí literatura rovněž výrok soudu a úřední přivolení,²⁷ tyto však nemají v oblasti dalšího prodeje počítačového programu praktický význam.

Samotný pojem oprávněného nabyvatele však není českým ani unijním právem definován. Obvykle oprávněným nabyvatelem rozumíme na základě zmíněné zprávy Komise kupujícího či nájemce rozmnoženiny, osobu, která nabyla licenci přímo od vlastníka autorských práv, a dále osoby, které zakoupily rozmnoženiny uvedené do oběhu v souladu s právním řádem.²⁸ Je třeba vzít v úvahu, že pro posouzení, zda je určitá osoba oprávněným nabyvatelem rozmnoženiny počítačového programu, je rozhodující stav v okamžiku nabytí rozmnoženiny, tzn. především (ne)existence právního titulu k nabytí rozmnoženiny, nikoli podmínky užívání počítačového programu zakotvené v licenční smlouvě.²⁹ Z níže

²⁶ Viz např. znění ustanovení čl. 5 odst. 1 „...pokud se jedná o úkony nezbytné k tomu, aby umožnily oprávněnému nabyvateli užívat počítačový program způsobem, ke kterému je určen...“.

²⁷ TELEČ Ivo, TŮMA Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007.

²⁸ van DAALEN, Ot, GUIBAULT, Lucie. *Unravelling the Myth around Open Source Licences - An Analysis from a Dutch and European Law Perspective - Information Technology and Law Series*. Haag: TMC Asser Press, 2006.

²⁹ BENTLY, Lionel. Computer Program Directive. In Dreier, T. and B. Hugenholtz (eds) *Concise European Copyright Law*. Haag: Kluwer Law International, 2006.

analyzované judikatury vyplývá, že z hlediska dalšího prodeje počítačového programu je relevantnější pojem oprávněného nabyvatele.

Citované ustanovení českého autorského zákona a ustanovení na něj navazující pod pojmem oprávněného uživatele rozmnoženiny počítačového programu přejímá definici oprávněného nabyvatele z reportu Komise k implementaci a dopadům Směrnice 91/250/EHS³⁰ o ochraně počítačových programů, podle které se oprávněným nabyvatelem rozumí kupující, nabyvatel licence, nájemce nebo osoba oprávněná jednat jménem těchto osob, ke kterému dále doplňuje podmínku, že takováto osoba právo k rozmnoženině počítačového programu nabyla za účelem jejího využití, nikoli za účelem jejího dalšího převodu. To je důležité z hlediska vyčlenění oprávněného uživatele v tomto smyslu z množiny všech oprávněných nabyvatelů, neboť, jak již bylo uvedeno výše, samotná směrnice o ochraně počítačových programů v rámci pojmu oprávněný nabyvatel výslovně nerozlišuje, zda daná osoba nabyla rozmnoženinu počítačového programu za účelem jejího bezprostředního využití, nebo za účelem jejího dalšího prodeje. Český zákonodárce zde považoval za potřebné pro účely ustanovení § 66 odst. 1 autorského zákona výslovně vyloučit z množiny kupujících zejména distributory počítačových programů, kteří logicky nemají mít právo rozmnoženiny, které zakoupili za účelem jejich dalšího prodeje, sami užívat. K vyčerpání práva nositele práv k počítačovému programu na rozšiřování ve vztahu k rozmnoženinám, které prodal distributorovi, však pochopitelně dojde i v tomto případě.

Institut vyčerpání práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla v českém autorském právu

V českém právním řádu upravuje institut vyčerpání práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla ustanovení § 14 autorského zákona. V odstavci prvním je definováno rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla, kterým „*se rozumí zpřístupňování díla v hmotné podobě prodejem nebo jiným převodem vlastnického práva k originálu nebo k rozmnoženině díla, včetně jejich nabízení za tímto účelem.*“³¹ Druhý odstavec pak určuje, kdy dochází k vyčerpání práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla, když stanoví:

³⁰ Report from The Commission to The Council, The European Parliament and Social Committee on the implementation and effects of Directive 91/250/EEC on the legal protection of computer programs. s. 12.

³¹ § 14 odst. 2 autorského zákona.

„Prvním prodejem nebo jiným prvním převodem vlastnického práva k originálu nebo k rozmnoženině díla v hmotné podobě, který byl uskutečněn autorem nebo s jeho souhlasem na území členského státu Evropských společenství nebo jiné smluvní strany Dohody o Evropském hospodářském prostoru, je ve vztahu k takovému originálu nebo rozmnoženině díla právo autora na rozšiřování pro území Evropských společenství a ostatních smluvních stran Dohody o Evropském hospodářském prostoru vyčerpáno; právo na pronájem díla a právo na půjčování díla zůstává nedotčeno.“

Důležitá je zejména na unijní úpravu navazující podmínka, že k převodu vlastnického práva k originálu nebo rozmnoženině díla dojde autorem nebo se souhlasem autora. Z ní totiž vyplývá, že k vyčerpání práva na rozšiřování nedochází v případech, kdy k převodu vlastnického práva k originálu nebo rozmnoženině díla došlo na základě zákonné licence, ani v případech, kdy byla předmětná rozmnoženina počítačového programu rozšiřována neoprávněně.

Výše citované ustanovení výslovně zahrnuje v souladu se zněním společného prohlášení k článkům 6 a 7 WCT pouze hmotné rozmnoženiny díla, zatímco článek 4 odst. 2 směrnice o ochraně počítačových programů, který upravuje vyčerpání práva na rozšiřování ve vztahu k rozmnoženině počítačovému programu na úrovni evropského sekundárního práva, žádné zvláštní požadavky na povahu rozmnoženiny výslovně neklade.

Je tedy otázkou, zda je česká právní úprava vůbec v souladu se zněním směrnice o ochraně počítačových programů. Ze samotného znění citovaného ustanovení by se mohlo jevit, že nikoliv, neboť toto ustanovení oproti směrnici o ochraně počítačových programů zužuje okruh rozmnoženin, vůči kterým se má právo vyčerpat. Problematickým však je v tomto ohledu nikoliv znění ustanovení českého autorského zákona, ale jemu odpovídající ustanovení směrnice o ochraně počítačových programů, které výslovně nereflktuje mezinárodněprávní souvislosti právní ochrany počítačových programů. Jeho systematickým výkladem v souvislosti s ustanovením čl. 4 odst. 2 informační směrnice a příslušných ustanovení mezinárodních smluv, jimiž je Evropská Unie vázána, by však bylo možné dospět k závěru, že i ustanovení směrnice má na mysli hmotné rozmnoženiny. Navzdory tomu však současná rozhodovací praxe Soudního dvora Evropské Unie vyznívá ve prospěch aplikace vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženiny počítačového programu i v případě nehmotných rozmnoženin.

Do budoucna se nabízí otázka, zda a případně jakým způsobem by měly být autorskoprávní normy, ať již na mezinárodní úrovni nebo na úrovni práva Evropské Unie novelizovány, aby byly podobné nejasnosti vyloučeny. Prozatím je v českém právním prostředí třeba si v případě potřeby v návaznosti na aktuální judikaturu Soudního dvora Evropské Unie vypomoci rozšiřujícím výkladem, který vyčerpání práva na rozšiřování

vztáhne i na nehmotné rozmnoženiny díla.

Výběr z judikatury

Evropská Unie

Nejznámějším sporem v oblasti dalšího prodeje rozmnoženin počítačových programů, resp. licencí k jejich užívání, je alespoň v Evropě bezpochyby kauza UsedSoft GmbH v. Oracle International Corp., kterou se musel zabývat mimo jiné i Soudní dvůr Evropské Unie. Spor se rozhořel v roce 2006 ve Spolkové republice Německo, když společnost Oracle International Corp podala k Zemskému soudu v Mnichově žalobu na německou společnost UsedSoft GmbH, která na trh uvádí licence k užívání počítačových programů odkoupené od zákazníků společnosti Oracle,³² a to následujícím způsobem: Zákazníci společnosti UsedSoft si poté, co si zakoupí „použitou“ licenci, zpravidla zhotoví rozmnoženinu počítačového programu tak, že stáhnou příslušný počítačový program přímo z internetové stránky společnosti Oracle. Ti zákazníci, kteří již příslušné programové vybavení mají, mohou tímto způsobem licenci nebo část licence dokoupit pro dodatečné uživatele. V takovém případě zákazníci po zakoupení licencí nahrají programové vybavení do operační paměti osobních počítačů těchto dalších uživatelů.

Společnost Oracle se domáhala zákazu takového počínání a argumentovala tím, že tento způsob nakládání s licencemi k počítačovým programům zasahuje do jejich výlučných majetkových práv. Odvolávala se přitom na znění licenční smlouvy, která měla zahrnovat pouze „prosté“ právo počítačový program užívat. Toto právo neměl být první nabyvatel oprávněn převést na další osoby. Dále byla společnost Oracle toho názoru, že při distribuci rozmnoženin počítačového programu prostřednictvím Internetu nedochází k vyčerpání výlučných majetkových práv.

³² Na tomto místě je třeba alespoň stručně popsat povahu předmětného počítačového programu a jeho rozmnoženin, neboť bude klíčová pro další rozhodování. Jednalo se o počítačový program typu Klient-Server, který byl v převážné většině případů distribuován prvním nabyvatelům v podobě nehmotné rozmnoženiny, tzn. si první nabyvatel zhotovil rozmnoženinu sám stažením z webové stránky společnosti Oracle, přičemž licenční smlouva jej opravňovala buď k zaregistrování určitého počtu uživatelů nebo k provozování počítačového programu na určitém počtu procesorů. Rovněž aktualizace a údržba počítačového programu byly realizovány elektronickou cestou, první nabyvatelé tedy neměli k dispozici žádný nosič dat, na němž by byla uložena aktuální rozmnoženina počítačového programu.

Společnost UsedSoft se hájila tím, že na základě analogické aplikace § 69c č. 3 věty 2 německého autorského zákona³³ bylo její počínání v souladu s právním řádem. Tento předpis stanoví:

„Je-li rozmnoženina počítačového programu se souhlasem vlastníka autorských práv uvedena do oběhu na území Evropské Unie nebo smluvního státu Úmluvy o evropském hospodářském prostoru, vyčerpá se ve vztahu k této rozmnoženině právo na rozšiřování, s výjimkou práva na pronájem;“

Jedná se tedy o ustanovení obdobné tomu, které je obsaženo v českém autorském zákoně, ovšem s tím rozdílem, že německý autorský zákon výslovně nestanoví, že se musí jednat o rozmnoženinu v hmotné podobě. Na základě jeho samotného znění by tedy skutečně bylo bez obtíží možné uvažovat i rozmnoženiny nehmotné, distribuované online.

Zemský soud v Mnichově zastával jak v řízení o vydání předběžného opatření tak v řízení ve věci samé takový názor,³⁴ že analogické použití zásady vyčerpání majetkových práv při prvním převodu díla nebo jeho rozmnoženiny nelze u počítačového programu připustit, a že i pokud by jej soud připustil, mělo by za následek toliko vyčerpání práva na rozšiřování díla, nikoliv však práva na jeho rozmnožování.

Vzhledem k tomu, že společnost UsedSoft sama žádné rozmnoženiny počítačového programu nerozšiřovala, nýbrž si je nabyvatelé použitých licencí museli sami zhotovit stažením počítačového programu z webových stránek jeho výrobce, nebo využít svoji od výrobce dříve zakoupenou rozmnoženinu, ke které si zakoupil jen dodatečně použité licence, nelze dle právního názoru soudu zásadu vyčerpání práva na rozšiřování aplikovat. Rozšiřující výklad, který by umožnil vyčerpání práva na rozšiřování i při rozšiřování nehmotných rozmnoženin, se nepřipouští.

Účelem zásady vyčerpání práva na rozšiřování upravené v § 69c č. 3 větě 2 UrhG je pouze zajištění obchodovatelnosti konkrétní hmotné rozmnoženiny díla, nikoli však díla jako takového. Proto by dle právního názoru soudu byla aplikace zásady vyčerpání práva na rozšiřování v případě nehmotných rozmnoženin počítačového programu vedla k tomu, že by

³³ Originální název Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte, zkr. UrhG.

³⁴ Rozsudek Zemského soudu v Mnichově ze dne 15.3.2007, sp. zn. 7 O 7061/06.

se dílo, dříve neobchodovatelné kvůli absenci hmotné podstaty, stalo obchodovatelným. Dle právního názoru soudu nezmiňuje zákonodárce možnost distribuce nehmotných rozmnoženin díla záměrně s cílem, vyloučit je z aplikace zásady vyčerpání práva na rozšiřování. Navíc není dán ani žádný právní zájem na tom, aby se zásada vyčerpání práva na rozšiřování u nehmotných rozmnoženin počítačového programu uplatnila, čemuž nasvědčuje i skutečnost, že § 15 UrhG činí mezi hmotnými a nehmotnými rozmnoženinami díla rozdíl.

Spor pokračoval odvoláním k Vrchnímu zemskému soudu v Mnichově, který právní názor soudu prvního stupně potvrdil a navíc judikoval,³⁵ že další převod práva užit počítačový program je dle § 34 odst. 1 UrhG podmíněn souhlasem výrobce počítačového programu i v případech, kdy se právo užit počítačový program převádí spolu s hmotnou rozmnoženinou, kterou její vlastník nabyt od výrobce počítačového programu. Ze zásady vyčerpání práva na rozšiřování tedy nelze dle názoru odvolacího soudu dovozovat obecnou obchodovatelnost práva užit dílo. Odvolací soud rovněž výslovně poukázal na všeobecné obchodní podmínky, které tvořily základ pro licenční smlouvu k počítačovému programu, a které zcizení práv užit počítačový program výslovně vylučovaly.

Následně se celá věc dostala až ke Spolkovému soudnímu dvoru, původně v podobě stížnosti společnosti UsedSoft proti rozhodnutí odvolacího soudu o nepřípustnosti dovolání. Spolkový soudní dvůr stížnosti vyhověl a začal se věcí meritorně zabývat. Brzy však vyvstaly nejasnosti, pokud jde o rozsah vyčerpání práva výrobce počítačového programu na jeho rozšiřování z hlediska směrnice o ochraně počítačových programů a Spolkový soudní dvůr řízení přerušil a položil Soudnímu dvoru Evropské Unie následující předběžné otázky:

1. *„Je osoba, která se může dovolávat vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženiny počítačového programu ‚oprávněným nabyvatelem‘ ve smyslu čl. 5 odst. 1 směrnice 2009/24?*
2. *Pro případ, že první otázka bude zodpovězena kladně, vyčerpává se právo na rozšiřování rozmnoženiny počítačového programu ve smyslu čl. 4 odst. 2 první části věty směrnice 2009/24, pokud nabyvatel pořídil rozmnoženinu se svolením nositele práv stažením programu z internetu na nosič dat?*

³⁵ Rozsudek Vrchního Zemského soudu v Mnichově ze dne 3.7.2008, sp. zn. 6 U 2759/07.

3. *Pro případ, že i druhá otázka bude zodpovězena kladně, může se i taková osoba, která nabyla licenci k ‚použitému‘ počítačovému programu, za účelem pořízení rozmnoženiny programu jako ‚oprávněný nabyvatel‘ podle čl. 5 odst. 1 a čl. 4 odst. 2 první části věty směrnice 2009/24 dovolávat vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženiny počítačového programu pořízené prvním nabyvatelem se svolením nositele práv stažením programu z internetu na nosič dat, pokud tento první nabyvatel svoji rozmnoženinu smazal nebo již nepoužívá?‘³⁶*

Soudní dvůr Evropské Unie tedy musel zkoumat, zda a jakém rozsahu se v tomto případě uplatní zásada vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženiny díla, zda došlo k prodeji, resp. jinému oprávněnému uvedení rozmnoženiny do oběhu, zda byla nositeli autorských práv přiznána odměna, na kterou měl právo a dále zda je vyloučení vyčerpání práva v případě stažení z internetu za situace, kdy jsou počítačové programy tímto způsobem běžně uváděny na trh, v souladu s ustanovením čl. 36 Smlouvy o fungování Evropské Unie.

Stanovisko generálního advokáta Yvese Bota ze dne 24. dubna 2012 Soudnímu dvoru Evropské unie ve věci č. C-128/11 v řízení Axel W. Bierbach (likvidátor společnosti UsedSoft GmbH) v. společnost Oracle International Corp výslovně zdůrazňuje význam zásady vyčerpání práva na rozšiřování pro jednotný vnitřní trh Evropské Unie, přitom odkazuje na výše citované rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci Deutsche Grammophon a dále upozorňuje, že nositel autorských práv nesmí čerpat nepřiměřený zisk z obchodního využití svého práva, k čemuž by docházelo například, pokud by mohl obdržet odměnu, kterou mu toto právo přiznává, pokaždé, když daná rozmnoženina překročí některou z vnitřních hranic Evropské Unie.

Zejména se při tom odvolává na rozsudek Soudního dvora ze dne 4. října 2011 ve spojených věcech C-403/08 a C-429/08, v řízeních Football Association Premier League Ltd. a další v. QC Leisure a dalším a Karen Murphy v. Media Protection Services Ltd., ve kterém bylo vysloveno, že je-li prémie hrazena vlastníkům příslušných práv za účelem zajištění absolutní územní exkluzivity, která může vést k umělým cenovým rozdílům mezi rozdělenými vnitrostátními trhy. dochází k rozdělení trhů a v jeho důsledku vznikají umělé

³⁶ Rozsudek Soudního dvora Evropské Unie ze dne 3. 7. 2012, ve věci C-128/11 UsedSoft GmbH v. Oracle International Corp.

cenové rozdíly, neslučitelné s dosažením vnitřního trhu jakožto jedním ze základních cílů Smlouvy o fungování Evropské Unie. Za takovýchto podmínek nelze prémii poskytovanou v tomto případě vlastníkovu práv považovat za součást přiměřené odměny a úhrada takové premie překračuje meze toho, co je nezbytné k zajištění přiměřené odměny vlastníkův práv.³⁷ Z toho lze dovodit, že je postačující, pokud nebyla nositeli autorských práv odeprána odměna při prvním převodu dané rozmnoženiny a ustanovení zaručující mu jakékoliv další příjmy plynoucí z rozšiřování též rozmnoženiny by již překračovaly meze stanovené ustanovením čl. 36 Smlouvy o fungování Evropské Unie a byly by v rozporu se zásadami jednotného vnitřního trhu.

Soudní dvůr Evropské Unie s odkazem na článek 4 odst. 2 směrnice o ochraně počítačových programů judikoval,³⁸ že se právo na rozšiřování rozmnoženiny počítačového programu vyčerpá i tehdy, pokud vlastník autorského práva, který udělil souhlas s byť i bezúplatným stažením této rozmnoženiny z internetu a jejím uložením na nosič dat, poskytl za úplatu k uvedené rozmnoženině právo bez časového omezení užívat počítačový program. Dalšímu převodu rozmnoženiny počítačového programu tedy nelze bránit, bez ohledu na případná smluvní ujednání, která by převod počítačového programu na druhého nabyvatele vylučovala nebo podmiňovala souhlasem výrobce počítačového programu.

Proto se druhý i kterýkoliv další nabyvatel takovéto licence stává oprávněným nabyvatelem rozmnoženiny počítačového programu ve smyslu čl. 5 odst. 1 směrnice a má právo na pořízení rozmnoženiny prostřednictvím jejího stažení z webové stránky výrobce počítačového programu.

Výše uvedený postup není tedy zásahem do autorského práva, pochopitelně pouze za předpokladu, že daná licence³⁹ k užívání počítačového programu bude na nového nabyvatele převedena jako celek a že první nabyvatel učiní svoji vlastní rozmnoženinu počítačového programu neupotřebitelnou.

³⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 4. října 2011 ve spojených věcech C-403/08 a C-429/08, v řízeních Football Association Premier League Ltd. a další v. QC Leisure a další a Karen Murphy v. Media Protection Services Ltd., body 115 a 116.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Týká se licencí typu klient-server.

Takovéto rozhodnutí Soudního dvora Evropské Unie je překvapivé jednak s ohledem na skutečnost, že se Soudní dvůr Evropské Unie v části rozsudku věnované jeho právnímu rámci sám dovolává ustanovení WIPO věnovaných počítačovým programům a právu na rozšiřování díla, jakož i dohodnutého prohlášení k článkům 6 a 7 WIPO, které pojem „rozmnoženina“ výslovně vztahuje pouze na trvalé rozmnoženiny, které lze uvádět do oběhu jako hmotné předměty,⁴⁰ jednak v kontextu dvacátého devátého bodu preambule k informační směrnici, na který se Soudní dvůr Evropské Unie rovněž odvolává a který stanoví:

„Otázka vyčerpání nevyvstává v případě služeb, a zejména v případě služeb on-line. Tato skutečnost se rovněž týká hmotné rozmnoženiny díla nebo jiného předmětu ochrany vyrobeného [pořízené] uživatelem takové služby se souhlasem nositele autorského práva. Otázka vyčerpání proto nevyvstává ani v případě pronájmu a půjčování originálu a rozmnoženin děl nebo jiných předmětů ochrany, které jsou svou povahou službami. Na rozdíl od CD-ROM nebo CD-I, kde je duševní vlastnictví součástí nosiče, jmenovitě položky zboží [který je zbožím], je ve skutečnosti každá on-line služba úkonem, který by měl podléhat schválení, pokud tak autorské právo nebo právo s ním související stanoví.“

Soudní dvůr Evropské Unie posoudil skutkovou stránku případu tak, že se nejedná o online službu, ale o prodej, neboť předmětný počítačový program nebyl distribuován přímo na principu software jako služby,⁴¹ tento závěr se však jeví jako sporný v kontextu jednoho z ujednání licenční smlouvy k předmětnému počítačovému programu, které stanovovalo:

„Platbou za služby získáváte výhradně pro vnitřní obchodní účely nevýlučné, nepřevoditelné a bezplatné užívací právo na dobu neurčitou ke všem produktům a službám, které Oracle vyvíjí a zpřístupňuje Vám na základě této smlouvy.“

Společnost Oracle ve vztahu k tomuto ujednání zejména argumentovala tím, že za „rozmnoženinu programu“ ve smyslu čl. 4 odst. 2 směrnice 2009/24 může být považován pouze hmotný předmět, tedy „výrobek“ nebo „produkt“.⁴² Takovéto pojetí odpovídá dle názoru společnosti Oracle smyslu a účelu zásady vyčerpání práva na rozšiřování, jejímž cílem je zajistit volný pohyb hmotných rozmnoženin, které byly předtím uvedeny do oběhu se

⁴⁰ Podrobněji viz výše.

⁴¹ Angl. Software as a Service, zkr. SaaS.

⁴² Na tomto místě je třeba upozornit na problematický překlad anglického slova „product“, užitého v originálním znění licenční smlouvy, které lze chápat jak jako hmotný výrobek, tak jako produkt v širším slova smyslu.

souhlasem nositele práv, a nikoli učinit způsobilými k oběhu rozmnoženiny, které uživatel sám vytvořil.

Soudní dvůr Evropské Unie ovšem dovedl, že poskytnutí nehmotné rozmnoženiny počítačového programu má v tomto případě povahu produktu, nikoliv služby. Soudní dvůr Evropské Unie argumentoval tím, že i takovýto způsob distribuce, při kterém nositel autorských práv zpřístupní rozmnoženinu počítačového programu online tak, že její samotné stažení je bezúplatné a peněžité plnění nabyvatele je navázáno na uzavření uživatelské licenční smlouvy, je třeba považovat za formu prodeje a vztáhnout na něj ustanovení o vyčerpání práva na rozšiřování ve vztahu ke konkrétní rozmnoženině, a to především z toho důvodu, že oba kroky jsou neoddělitelně spjaty a samotné stažení rozmnoženiny počítačového programu bez uzavření licenční smlouvy by nemělo pro nabyvatele žádný význam. Dále Soudní dvůr Evropské Unie zdůraznil, že takto extenzivní výklad pojmu „prodej“ je potřebný pro zachování použitelnosti ustanovení čl. 4 odst. 2 směrnice o ochraně počítačových programů, které by jinak mohlo být vyloučeno z aplikace už jen pouhým označením smlouvy jiným označením než „kupní“. Samotná dikce směrnice o ochraně počítačových programů výslovný požadavek na hmotnou podobu rozmnoženiny počítačového programu neobsahuje, Soudnímu dvoru Evropské Unie tak již nebránilo rozhodnout ve prospěch vyčerpání práva na rozšiřování i ve vztahu k nehmotné rozmnoženině. Nelze však pominout, že se Soudní dvůr Evropské Unie nevypořádal se vztahem směrnice o ochraně počítačových programů k úpravě WIPO, kterou je Evropská Unie vázána a která požadavek na hmotnou podobu rozmnoženiny zahrnuje. Namísto toho dovedl, že vůle unijního zákonodárce směřovala k tomu, aby byly hmotné a nehmotné rozmnoženiny počítačového programu posuzovány jako rovnocenné.

Poté, co obdržel odpovědi od Soudního dvora Evropské Unie, rozhodl Spolkový soudní dvůr,⁴³ že uživatelská práva druhého a případně každého dalšího nabyvatele licence vyplývají ex lege z článku 5 odst. 1 směrnice o ochraně počítačových programů a jej implementujícího ustanovení § 69d odst. 1 UrhG. Účel a rozsah takto převedených uživatelských práv však musí odpovídat tomu, který byl stanoven v původní licenční smlouvě. Vzhledem k obtížnosti prokazování, zda první nabyvatel svou rozmnoženinu počítačového programu skutečně znehodnotil, je vhodné, aby výrobce počítačového programu přikročil k využití technických prostředků ochrany, které umožní identifikovat a znehodnotit neoprávněně pořízenou

⁴³ Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 17. 7. 2013, sp. zn. I ZR 129/08.

rozmnoženinu. Spolkový soudní dvůr rovněž zdůraznil, že licenci k užívání počítačového programu typu klient-server je možné odprodat pouze jako celek, nelze tedy ze zakoupeného balíku licencí vydělit jednotlivá uživatelská oprávnění a ta odprodávat samostatně.

Spolkový soudní dvůr rovněž poukázal na to, že druhý nabyvatel je oprávněn k pořízení rozmnoženiny počítačového programu pouze v jeho nejnovější verzi. Smlouvy o údržbě však na druhého a každého dalšího nabyvatele automaticky nepřechází a výrobce počítačového programu není povinen smlouvu o údržbě uzavřít i s druhým nabyvatelem.

Druhý a každý další nabyvatel licence je oprávněn stahovat aktualizace počítačového programu jen tehdy, má-li uzavřenou smlouvu o údržbě s výrobcem počítačového programu nebo s autorizovaným distributorem. Jako výjimky lze uvažovat takové programy sloužící k odstraňování chyb (tzv. patche), které jsou volně a veřejně rozšiřovány výrobcem počítačového programu. Dále je třeba mít na paměti, že prodej počítačového programu dalšímu nabyvateli sám o sobě neznamená zánik smlouvy o údržbě mezi výrobcem nebo autorizovaným distributorem počítačového programu a prvním nabyvatelem. Zánik této smlouvy se řídí licenčními podmínkami a sjednanými výpovědními lhůtami.

Nedořešenou ponechal Spolkový soudní dvůr otázku, jak postupovat v případě jednotlivého prodeje takzvaných volume licencí neboli multilicencí, kdy je na základě jedné smlouvy poskytována licence pro jednotlivé pracovní stanice většího počtu uživatelů. I k této problematice se však později musel vrátit, opět v případě společnosti UsedSoft. Na tu podala k Zemskému soudu ve Frankfurtu nad Mohanem žalobu společnost Adobe. Domáhala se zákazu další obchodní praxe společnosti UsedSoft, která vykoupila od prvního nabyvatele multilicenci k počítačovému programu a tu poté odprodala většímu počtu nabyvatelů tak, každý z nich získal část licencí pro jednotlivé pracovní stanice uživatelů. Každý z nabyvatelů pak získal hmotnou rozmnoženinu počítačového programu zhotovenou společností UsedSoft společně s jí sepsanou licenční listinou namísto původní licenční smlouvy. K tomu náležela listina vystavená švýcarským notářem, kterou notář potvrzoval, že mu první nabyvatel licence předložil doklady o právoplatném nabytí počítačového programu a uskutečnil prohlášení, že ze svých počítačů předmětný počítačový program odinstaloval. Tento notářský zápis však neobsahoval žádný údaj o tom, za jakých podmínek, komu a jaká užívací práva Adobe Systems poskytuje. Nový nabyvatel tedy neměl možnost ověřit si, zda původní licenční

smlouva skutečně existovala a jaký byl její obsah, ani kdo byl předchozím nabyvatelem licence.

Zemský soud ve Frankfurtu nad Mohanem žalobě vyhověl⁴⁴ a rozhodl, že se společnost UsedSoft musí zdržet dalšího prodeje použitého software výše popsáním způsobem a poskytnout společnosti Adobe Systems informace o množství vytvořených datových nosičů a licencí a také identifikaci nabyvatelů takto rozdělených multilicencí. Zásah do autorského práva zde spočíval v nakládání s počítačovým programem, které bylo v rozporu s původní licenční smlouvou. Společnost Adobe Systems další prodej multilicencí ve svých všeobecných obchodních podmínkách zásadně připouští, ovšem pouze pod podmínkou, že stávající smlouva se společností Adobe Systems přechází na nového nabyvatele jako celek.

Toto posouzení je ostatně v souladu i s právním názorem Soudního dvora Evropské Unie, který mimo jiné judikoval:

“Je však třeba zdůraznit, že v případě, kdy se licence nabytá prvním nabyvatelem vztahuje na počet uživatelů překračující jeho potřeby, jak je uvedeno v bodech 22 a 24 tohoto rozsudku, není tento nabyvatel v důsledku vyčerpání práva na rozšiřování stanoveného v čl. 4 odst. 2 směrnice 2009/24 oprávněn tuto licenci rozdělit a dále prodat pouze uživatelská práva k dotčenému počítačovému programu odpovídající počtu uživatelů, který určil.”⁴⁵

Žalovaný se proti rozsudku odvolal a celá kauza tedy putovala k Vrchnímu zemskému soudu ve Frankfurtu nad Mohanem. Ten odvolání vyhověl⁴⁶ a žalobu zamítl s odůvodněním, že k porušení autorského práva nedošlo, neboť žalovaný odprodal v součtu pouze takové množství licencí pro pracovní stanice jednotlivých uživatelů, které sám nabyl od prvního nabyvatele multilicence, a žádné z rozmnoženin počítačového programu tedy nezhotovil a nerozšiřoval neoprávněně.

⁴⁴ Rozsudek Zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem ze dne 27.04.2011, sp. zn. 2-06 O 428/10.

⁴⁵ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 3. 7. 2012, ve věci C-128/11 UsedSoft GmbH v. Oracle International Corp.

⁴⁶ Rozsudek Vrchního zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem ze dne 18. 12. 2012, sp. zn. 11 U 68/11.

Po dovolání žalobce se sporem musel zabývat i spolkový soudní dvůr. Ten dovolání odmítl jako nepřipustné a potvrdil zamítnutí žaloby. Spolkový soudní dvůr judikoval zejména:⁴⁷

1. *„K vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženiny počítačového programu dochází nezávisle na tom, zda vlastník práv udělil souhlas se zcizením určitého počtu hmotných nosičů dat, nebo s tím, aby si nabyvatel odpovídající počet rozmnoženin počítačového programu zhotovil sám stažením z internetového zdroje a uložením na hmotný nosič dat.*

2. *Byla-li hmotná nebo nehmotná rozmnoženina počítačového programu uvedena do oběhu se souhlasem vlastníka práv, je s ohledem na vyčerpání práv k této rozmnoženině její další rozšiřování možné bez omezení, bez ohledu na obsahová omezení práva počítačový program užívat.*

3. *Získal-li první nabyvatel takovou licenci, která umožňuje většímu počtu uživatelů užívání rozmnoženiny počítačového programu nainstalované na serveru, může se další nabyvatel této rozmnoženiny s úspěchem dovolávat vyčerpání práva na rozšiřování ve vztahu k této rozmnoženině jen tehdy, jestliže první nabyvatel učinil svoji rozmnoženinu neupotřebitelnou. Jestliže však první nabyvatel získal takovou licenci, která v rámci jedné licenční smlouvy umožňuje užívání většího počtu samostatných rozmnoženin počítačového programu, může se další nabyvatel některých z těchto rozmnoženin s úspěchem dovolávat vyčerpání práva na rozšiřování ve vztahu k těmto rozmnoženinám tehdy, pokud první nabyvatel učinil neupotřebitelným takový počet svých rozmnoženin počítačového programu, které odpovídá počtu rozmnoženin převedených na dalšího nabyvatele.*

4. *Vlastník práv nesmí zachování účelu, ke kterému byla licence k užívání počítačového programu udělena, vynucovat takovými smluvními ujednáními, které by bránily obchodovatelnosti tohoto počítačového programu. Smluvní ujednání, která užívání počítačového programu omezují na určitou skupinu uživatelů nebo určitý účel užívání, nelze tedy považovat za ujednání určující užívání počítačového programu v souladu s účelem, ke kterému je určen, ve smyslu § 69d odst. 1 UrhG.“*

⁴⁷ Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 11. 12. 2014, sp. zn. I ZR 8/13, ve vlastním překladu autorky.

Postup společnosti UsedSoft byl tedy i v tomto případě shledán jako legální. Rozhodovací praxe německých soudů tedy prozatím nevztahuje na multilicence zásadu prodeje licence jako celku, jak byla formulována Evropským soudním dvorem a rozdělení multilicence za účelem dalšího prodeje jen některých licencí pro jednotlivé pracovní stanice připouští.

S ohledem na ochranu počítačového programu jakožto díla literárního ve smyslu Bernské úmluvy se nabízí možnost srovnání s dalším prodejem nehmotné rozmnoženiny běžného literárního díla, tzv. e-knihy (popř. též audioknihy). I ten byl již předmětem sporu rozhodovaného německými soudy.

V roce 2011 vyvstal spor mezi německým sdružením na ochranu spotřebitelů a provozovatelem internetového obchodu s e-knihami, audioknihami a filmy o přípustnost jednoho z ujednání obsaženého ve všeobecných obchodních podmínkách provozovatele. Toto ujednání stanovovalo:

“V rámci této nabídky získává zákazník prosté, nepřenositelné právo využívat nabízený titul výlučně pro osobní potřebu a v souladu s autorským zákonem způsobem definovaným v nabídce. Není dovoleno stažené soubory jakýmkoliv způsobem měnit po obsahové stránce ani redakčně upravovat nebo takto upravené soubory užívat, zhotovovat rozmnoženiny pro druhého, zpřístupňovat je veřejnosti nebo rozšiřovat, úplatně či bezúplatně je zpřístupňovat prostřednictvím Internetu nebo jiných sítí, zhotovovat jejich napodobeniny nebo soubory dále prodávat či je využívat ke komerčním účelům.”⁴⁸

S ohledem na skutečnost, že v ostatních ujednáních všeobecných obchodních podmínek užívá provozovatel pojmů „kupní smlouva“, „doručení“ a „kupní cena“, a že výše citované ujednání není s povahou kupní smlouvy slučitelné, domáhal se žalobce rozhodnutí, že takovéto ujednání je pro rozpor s ustanovením § 307 BGB neúčinné.

Přestože předmětem sporu bylo zavádějící znění všeobecných obchodních podmínek, má tato kauza zásadní význam i z hlediska autorskoprávní ochrany nehmotných rozmnoženin autorských děl.

⁴⁸ Rozsudek Zemského soudu v Bilefeldu ze dne 5. 3. 2013 sp. zn. O 191/11.

Žalobce totiž namítá, že citované ujednání neodpovídá rovněž ustanovení § 17 UrhG. Žalobce je toho názoru, že toto ustanovení se má vztahovat jak na hmotné, tak na nehmotné rozmnoženiny autorských děl stejným způsobem a za rozhodující kritérium je třeba považovat toliko skutečnost, zde konkrétní rozmnoženina autorského díla (ať už hmotná či nehmotná) představuje obchodovatelnou věc v právním slova smyslu a zda byla uvedena do oběhu. Pokud tedy nabyvatel získal rozmnoženinu autorského díla jakožto obchodovatelnou věc v právním slova smyslu, nemělo by dle názoru žalobce být přípustné, aby byl smluvně vyloučen její další prodej.

Žalobce se rovněž odvolává na rozhodnutí Soudního dvore Evropské Unie ve věci UsedSoft a argumentuje, že zhotovování a další prodej rozmnoženin e-knih nebo audioknih by mělo být posuzováno stejně, jako zhotovování a další prodej rozmnoženin počítačového programu.

Zemský soud v Bielfeldu žalobu zamítl⁴⁹ s odůvodněním, že smluvní vyloučení možnosti dále zcizit nehmotnou rozmnoženinu autorského díla není v rozporu s povahou kupní smlouvy, neboť jejím primárním účelem je v tomto případě zajistit nabyvateli možnost rozmnoženinu užívat, nikoliv dále zcizovat.

K odvolání žalobce se případem zabýval Vrchní zemský soud v Hammu, který rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil a dále judikoval:

1. *„Zcizení nehmotné rozmnoženiny díla (v tomto případě audioknihy) prostřednictvím Internetu způsobem, který nabyvateli umožňuje, aby si příslušnou rozmnoženinu sám stáhl z webové stránky a uložil na vlastní nosič dat, není „rozšiřováním“ ve smyslu ustanovení § 17 UrhG.*
2. *Vyčerpání práva na rozšiřování ve vztahu k rozmnoženině autorského díla ve smyslu ustanovení § 17 UrhG nenastává v případě nehmotných rozmnoženin audioknih tím, že je nabyvateli umožněno, aby si příslušnou rozmnoženinu sám stáhl z webové stránky a uložil na vlastní nosič dat.*

⁴⁹ Ibidem.

3. *Analogické použití ustanovení § 17 odst. 2 UrhG v případech, kdy ke zcizení nehmotné rozmnoženiny díla (v tomto případě audioknihy) dochází prostřednictvím Internetu způsobem, který nabyvateli umožňuje, aby si příslušnou rozmnoženinu sám stáhl z webové stránky a uložil na vlastní nosič dat, nepřichází v úvahu.*
4. *Závěry Soudního dvora Evropské Unie vyslovené v rozhodnutí C-128/11 ze dne 3.7.2012 a závěry Spolkového soudního dvora vyslovené v rozhodnutí I ZR 128/08 ze dne 17.7.2013 k dalšímu prodeji rozmnoženiny počítačového programu, které opravňují nabyvatele nehmotné rozmnoženiny počítačového programu získané prostřednictvím Internetu způsobem, který nabyvateli umožňuje, aby si příslušnou rozmnoženinu sám stáhl z webové stránky a uložil na vlastní nosič dat tuto rozmnoženinu dále zcizit, nelze ani přímo ani v zásadě vztahovat na nehmotné rozmnoženiny audioknih.*
5. *Proti formulacím ujednání všeobecných obchodních podmínek provozovatele, který nabízí audioknihy prostřednictvím Internetu způsobem, který nabyvateli umožňuje, aby si příslušnou rozmnoženinu sám stáhl z webové stránky a uložil na vlastní nosič dat, znějícím : „V rámci této nabídky získává zákazník prosté, nepřenositelné právo využívat nabízený titul výlučně pro osobní potřebu a v souladu s autorským zákonem způsobem definovaným v nabídce” a „zhotovovat rozmnoženiny pro jiného” nelze z právního hlediska nic namítat.”⁵⁰*

Proti tomuto rozhodnutí již není přípustné dovolání ke Spolkovému soudnímu dvoru a lze očekávat, že výše citované závěry vyslovené odvolacím soudem budou alespoň v dohledné době udávat směr, kterým se bude německá rozhodovací praxe v oblasti dalšího prodeje nehmotných rozmnoženin ostatních autorských děl (vyjma počítačových programů) ubírat.

Oproti tomu nizozemské soudy prozatím vztahují závěry Soudního dvora Evropské Unie vyslovené v rozhodnutí ve věci UsedSoft analogicky i na e-knihy. Příkladem může být

⁵⁰ Rozsudek Vrchního zemského soudu v Hammu ze dne 15. 5. 2014 sp. zn. 22 U 60/13, ve vlastním překladu autorky.

kauza Tom Kabinet, která představuje spor mezi Nizozemskou asociací vydavatelů a obchodní společností Tom Kabinet, provozující webovou stránku, jejímž prostřednictvím mohou vlastníci rozmnoženin e-knih nabízet tyto rozmnoženiny k dalšímu prodeji. V červnu roku 2014 podala Nizozemská asociace vydavatelů žalobu, kterou se domáhala, aby byla společnost Tom Kabinet tato činnost zakázána. Argumentovala přitom tím, že e-knihy jakožto nehmotné rozmnoženiny literárního díla není první nabyvatel oprávněn dále zcizit, neboť se na ně nevztahuje vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženiny autorského díla. Soud prvního stupně dal zapravdu žalovanému, který argumentoval existencí vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženiny autorského díla ve vztahu k nehmotné rozmnoženině a odvolával se přitom na závěry Soudního dvora Evropské Unie vyslovené v rozhodnutí ve věci UsedSoft, a žalobu zamítl.⁵¹

K odvolání žalobce se případem musel zabývat odvolací soud. Konečné rozhodnutí ve věci dosud nebylo vydáno, v předběžném rozhodnutí⁵² odvolací soud provoz webové stránky pozastavil. Důvodem však nebylo porušování autorských práv samotným žalovaným, ale skutečnost, že žalovaný nepřijal dostatečná opatření k zamezení prodeje nelegálních rozmnoženin ze strany uživatelů. Žalovaný podmiňoval uveřejnění nabídky pouhým prohlášením prodávajícího, že rozmnoženinu nabyt legálně a že při uskutečnění prodeje učiní svoji rozmnoženinu neupotřebitelnou, aniž by bylo možno pravdivost takových prohlášení jakkoliv ověřit. Pokud žalovaný přijme dostatečná opatření k zamezení nabídky nelegálních rozmnoženin, smí v provozování webové stránky pokračovat.

K předmětu sporu odvolací soud prozatím dovodil, že ačkoliv není zcela jasné, zda lze závěry Soudního dvora Evropské Unie vyslovené v rozhodnutí ve věci UsedSoft vztáhnout na e-knihy, je třeba vzít v úvahu, že nabyvatel rozmnoženiny e-knihy získává oproti jednorázové platbě právo tuto rozmnoženinu užívat po neomezenou dobu – obdobně jako nabyvatel nehmotné rozmnoženiny počítačového programu. Soud přitom však bere v úvahu znění článků 28 a 29 preambule informační směrnice, ze kterého vyplývá, že vyčerpání práva na rozšiřování by se mělo vztahovat pouze na hmotné rozmnoženiny. Po zvážení všech okolností soud neshledal za vhodné žalovanému provoz předmětné webové stránky trvale zakázat, především proto, že se dle jeho právního názoru jeví jako pravděpodobné, že

⁵¹ Rozsudek Městského soudu v Amsterdamu ze dne 21. července 2014 č. j. C/13/567567 / KG ZA 14-795 SP/MV.

⁵² Rozhodnutí Odvolacího soudu v Amsterdamu ze dne 20. ledna 2015 č.j. 200.154.572/01 SKG.

počinání žalovaného musí být v souladu s právem Evropské Unie považováno za legální. Očekává se, že i konečné rozhodnutí ve věci bude vysloveno ve prospěch žalovaného.

Spojené státy americké

S dalším prodejem počítačových programů se však nesetkáme pouze v evropském právním prostředí. Podobné případy lze vysledovat i v USA, kde se však rozhodovací praxe ubírá zcela jiným směrem.⁵³ Významným precedentem pro současnou rozhodovací praxi se stalo rozhodnutí ve věci Vernor vs. Autodesk.⁵⁴

Společnost Autodesk je výrobcem počítačového programu, jehož rozmnoženiny si jako první nabyvatel zakoupila společnost Cardwell/Thomas & Associates, Inc.⁵⁵ Jedno z ujednání licenční smlouvy zavazovalo nabyvatele, aby v případě že později zakoupí novější verzi stejného počítačového programu, učinil svou rozmnoženinu starší verze neupotřebitelnou.⁵⁶ To však první nabyvatel neučinil, namísto toho několik rozmnoženin odprodal Timothy Vernorovi, který je následně nabídl k prodeji prostřednictvím elektronického aukčního portálu.⁵⁷ Společnost Autodesk se následně opakovaně domáhala na provozovateli elektronického aukčního portálu, aby nabídku zablokoval z důvodu porušování autorských práv. Timothy Vernor proto podal proti společnosti Autodesk žalobu, ve které se domáhal jednak určení, že jeho nabídka rozmnoženiny počítačového programu prostřednictvím elektronického aukčního portálu nepředstavuje zásah do autorských práv výrobce počítačového programu, jednak odškodnění za vzniklou újmu. Dovolával se přitom uplatnění

⁵³ Podrobněji ke srovnání evropské a americké rozhodovací praxe např. OVERDIJK, Tjeerd, VAN DER PUTT, Polo, DE VRIES, Eva, SCHAFFT, Thomas. Exhaustion and Software Resale Rights – A comparison between the European exhaustion doctrine and the U.S. first sale doctrine in the light of recent case law. *Computer Law Review International*, 2/2011.

⁵⁴ Podrobněji k této kauze např. HALPERN, Marcelo, KAPGAN, Yury, YU, Kathy: Vernor v. Autodesk: Software and the First Sale Doctrine under Copyright Law. *Intellectual Property & Technology Law Journal* 2011, sešit 3, č. 23.

⁵⁵ Dle zjištění soudu prvního stupně se mělo jednat o hmotné rozmnoženiny sestávající ze samotného nosiče dat, ke kterému je připojena kopie licenční smlouvy a další dokumentace.

⁵⁶ Dodržování tohoto ujednání je zajišťováno přiměřenými prostředky – v minulosti prováděla společnost Autodesk aktivaci novější verze počítačového programu oproti navrácení hmotné rozmnoženiny starší verze, v současné době je využíván systém elektronických aktivizačních kódů.

⁵⁷ Vystává otázka, zda licenční smlouva mezi společností Autodesk a prvním nabyvatelem rozmnoženiny počítačového programu zavazuje Timothy Vernora, který předmětné rozmnoženiny od prvního nabyvatele odkoupil za účelem jejich dalšího prodeje, nikoliv za účelem užívání. Soud prvního stupně ponechal tuto otázku nedořešenou.

tzv. First Sale Doctrine⁵⁸, tedy americké obdoby vyčerpání práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny autorského díla při jejím prvním prodeji. Soud prvního stupně žalobě vyhověl⁵⁹ a po odvolání žalovaného se případem musel zabývat Odvolací soud pro devátý okrsek. Ten dal zapravdu žalovanému a shledal, že protože oprávnění dále zcizit rozmnoženinu autorského díla na základě First Sale Doctrine svědčí pouze tomu, kdo k této rozmnoženině nabyt vlastnícké právo, a protože se v tomto případě nejednalo o prodej rozmnoženiny autorského díla v pravém slova smyslu, ale pouze o udělení licence k užívání počítačového programu, Timothy Vernor nebyl oprávněn žádnou takto nabytou rozmnoženinu dále zcizit.⁶⁰ Dále definoval vlastní třístupňový test,⁶¹ na jehož základě by mělo být možné posoudit, zda bylo ke konkrétní rozmnoženině převedeno vlastnícké právo, nebo zda byla pouze udělena licence k užívání počítačového programu. Odvolací soud judikoval:

„Dnes máme za to, že uživatel počítačového programu není vlastníkem rozmnoženiny tohoto počítačového programu, ale pouze nabyvatelem licence k jeho užití, jestliže vlastník autorských práv k počítačovému programu:

- 1. výslovně uvede, že se uživateli uděluje licence k užívání počítačového programu;*
- 2. významně omezí oprávnění nabyvatele zcizit rozmnoženinu počítačového programu;*
- 3. stanoví významná omezení užívání počítačového programu.“⁶²*

Na základě posouzení těchto kritérií odvolací soud rozhodl, že Timothy Vernor nenabyt vlastnícké právo k rozmnoženině počítačového programu a nebyl tedy ani oprávněn tuto rozmnoženinu dále zcizit.⁶³ Následné dovolání žalobce bylo Nejvyšším soudem USA odmítnuto. Ačkoliv se soud nezabýval některými dalšími důležitými otázkami, jako například otázkou váhy jednotlivých kritérií při rozhodování nebo tím, kdo by měl nést důkazní

⁵⁸ Podrobněji k problematice First Sale Doctrine např. AGARWAL, Girish: *Implementing a digital first sale doctrine. Comparative study of the E.U. and the U.S.A.* Hamburk: Anchor Academic Publishing, 2015.

⁵⁹ Rozhodnutí Okresního soudu pro Washington – Západ v Seattlu ve věci Vernor v. Autodesk, Inc., 2009 U.S. Dist. LEXIS 90906 (W.D. Wash., Sep. 30, 2009).

⁶⁰ Obdobně již dříve rozhodnutí Okresního soudu v Missouri ve věci Davidson & Associates v. Internet Gateway ze dne 30 září 2004, 334 F.Supp.2d 1164, kde bylo rozhodnuto v neprospěch žalovaného na základě toho, že žalovaný mohl prokázat toliko úplatné nabytí licence k užívání počítačového programu, nikoli však nabytí vlastníckého práva ke konkrétní rozmnoženině.

⁶¹ Na tomto místě je třeba zdůraznit, že tento třístupňový test nemá nic společného s třístupňovým testem ve smyslu Bernské úmluvy.

⁶² Rozhodnutí Odvolacího soudu pro devátý okrsek ve věci Vernor v. Autodesk, 621 F.3d 1102 (9th Cir. 2010), ve vlastním překladu autorky.

⁶³ Vystává otázka, která ze smluvních stran by měla v občanskoprávním sporu nést důkazní břemeno, pokud jde o prokazování, zda k došlo k převodu vlastníckého práva ke konkrétní rozmnoženině počítačového programu, či nikoliv. Protože však skutkový stav nebyl v tomto případě předmětem sporu, ponechal odvolací soud tuto otázku stranou.

břemeno při prokazování, zda se nabyvatel stal vlastníkem rozmnoženiny počítačového programu, je kauza Vernor v. Autodesk významným precedentem, který zakládá rozhodování podobných sporů ve prospěch výrobců počítačových programů.

I zde se nabízí srovnání s problematikou dalšího prodeje tzv. e-knih. Na území Spojených států amerických zůstává alespoň z hlediska platného práva prozatím beze sporu, že na nehmotné rozmnoženiny autorských děl se tzv. First Sale Doctrine obecně nevztahuje a není tedy přípustné, aby první nabyvatel takovéto rozmnoženiny dále zcizil. Vzhledem ke stále větší popularitě nehmotných rozmnoženin se otázkou, zda First Sale Doctrine nerozšířit i na nehmotné rozmnoženiny zabýval i legislativní výbor Sněmovny Reprezentantů Spojených států amerických. Po veřejném slyšení, ve kterém zazněla stanoviska zástupců odborné veřejnosti a zainteresovaných subjektů⁶⁴ zůstává americký zákonodárce k možnosti uzákonění práva na další prodej nehmotných rozmnoženin autorských děl skeptický. Jako pravděpodobnější se prozatím jeví, že se First Sale Doctrine bude i nadále vztahovat pouze na hmotné rozmnoženiny, jak dosud stanoví § 109 Federálního zákona o právu autorském.⁶⁵

Aplikace First Sale Doctrine ve vztahu k hmotným a nehmotným rozmnoženinám a především vztah autorskoprávní ochrany počítačových programů a ostatních literárních děl však i zde zůstává ne zcela dořešenou problematikou, která do budoucna velmi pravděpodobně bude přinášet potíže v každodenní praxi.⁶⁶

⁶⁴ Hearing before the Subcommittee on Courts, Intellectual Property and the Internet of the Committee on the Judiciary House of Representatives One Hundred Thirteenth Congress second session ze dne 2. června 2014, poř. č. 113-98.

⁶⁵ Originální název U.S. Copyright Act.

⁶⁶ Poukázat lze například na kuriózní případ nakladatele, který výměnou za jednorázovou platbu nabízel tištěnou právnickou učebnici společně s časově neomezeným přístupem k její elektronické verzi. Uzavření smlouvy ovšem podmiňoval závazkem nabyvatele navrátit tištěnou rozmnoženinu této učebnice po skončení vysokoškolského semestru nakladateli, aby vyloučil možnost dalšího prodeje těchto rozmnoženin. Případ vzbudil značnou nevoli v řadách posluchačů amerických právnických fakult i profesorů práv a nakladatel byl nucen od této praxe upustit. O případu informovalo periodikum The Chronicles of Higher Education online.

Závěr

Závěrem práce je vhodné se znovu zamyslet nad dvěma klíčovými otázkami dalšího prodeje počítačového programu, totiž zda je první nabyvatel oprávněn rozmnoženinu počítačového programu prodat dalšímu nabyvateli, a zda je tento nabyvatel oprávněn takto nabytou rozmnoženinu počítačového programu užít, v kontextu jednotlivých variant dalšího prodeje počítačového programu tak, jak byly uvedeny na počátku této práce. Na některé otázky již nabízí odpovědi judikatura, jiné zůstávají otevřené k diskusi. V evropském právním prostředí lze na základě směrnice o ochraně počítačových programů a judikatury Soudního dvora Evropské Unie jednotlivé varianty shrnout takto:

1. V prvním případě se jedná o zcela typickou ukázkou vyčerpání práva na rozšiřování díla ve vztahu ke konkrétní rozmnoženině, kdy je první nabyvatel oprávněn rozmnoženinu dále zcizit a další nabyvatel má právo počítačový program užívat v souladu s původní licenční smlouvou. První nabyvatel však musí všechny své další (záložní, technické apod.) rozmnoženiny učinit neupotřebitelnými.
2. I ve druhém případě dochází dle judikatury Soudního dvora Evropské Unie k vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženiny autorského díla, a to i když první nabyvatel zpravidla fakticky zcizuje pouze licenci k užívání počítačového programu a vlastní rozmnoženinu si další nabyvatel zhotoví sám. V českém právním prostředí je třeba aplikovat rozšiřující výklad § 14 odst. 2 autorského zákona, neboť tento pamatuje výslovně pouze na rozmnoženiny v hmotné podobě. Opět platí, že první nabyvatel musí všechny své rozmnoženiny učinit neupotřebitelnými.
3. Rovněž třetí varianta představuje legální počínání, kdy se první i každý další nabyvatel může dovolávat vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženiny počítačového programu ve vztahu k nosiči dat i všem licencím, které nabyt. I zde musí první nabyvatel všechny své další rozmnoženiny tohoto počítačového programu učinit neupotřebitelnými.
4. Tento případ je z hlediska práva značně komplikovaný. V návaznosti na judikaturu Soudního dvora Evropské Unie je zde třeba tento postup vyloučit. Německé soudy

však rozlišují, o jaký typ licence se jedná, a v případě takzvaných multilicencí či volume licencí, kdy je na základě jedné smlouvy poskytována licence pro jednotlivé pracovní stanice většího počtu uživatelů lze další prodej pouze jednotlivých licencí považovat za přípustný za podmínky, že první nabyvatel učiní neupotřebitelnými takový počet rozmnoženin tohoto počítačového programu určených pro koncové stanice uživatelů, který odpovídá počtu licencí, které zcizil. Oproti tomu licence k užívání počítačového programu provozovaného systémem klient-server lze i dle rozhodovací praxe německých soudů zcizit výlučně jako celek. Jednotlivé licence opravňující koncové uživatele k užívání počítačového programu nebo jeho části tedy zcizit nelze.

5. I zde se jedná o legální postup, jde vlastně o obdobu bodu 2 s tím rozdílem, že se netýká jednotlivé licence, ale tzv. multilicence. Opět je třeba připomenout, že první nabyvatel musí všechny své další rozmnoženiny tohoto počítačového programu učinit neupotřebitelnými.
6. Poslední případ je obdobou bodu 4 s tím rozdílem, že se týká výlučně nehmotných rozmnoženin počítačového programu. I zde je tedy třeba prodej licencí pro jednotlivé uživatele vyloučit.

V americkém právním prostředí se další prodej rozmnoženiny počítačového programu zpravidla nepřipouští, neboť se vychází z toho, že udělením licence k užití počítačového programu obvykle nepřechází na jejího nabyvatele vlastnické právo ke konkrétní rozmnoženině tohoto počítačového programu. Při posouzení, zda v konkrétním případě došlo k převodu vlastnického práva či nikoliv lze orientačně vycházet z výše citovaného testu, který definoval Odvolací soud pro devátý okresek, vždy je však třeba brát v úvahu především precedenty platné v konkrétním státě či soudním okrsku.

Nadto je vhodné položit si otázku, který z výše rozebraných přístupů k dalšímu prodeji rozmnoženiny počítačového programu je vhodnější. Ačkoliv se jedná o otázku směřující spíše do oblasti teorie práva a její zodpovězení není možné bez zevrubné znalosti příslušných právních systémů a kultur, v návaznosti na praxi evropského autorského práva, která chrání počítačový program jako literární dílo ve smyslu ustanovení Bernské úmluvy na ochranu literárních a uměleckých děl, i v návaznosti na důvodovou zprávu k novele Federálního

zákona o právu autorském⁶⁷ z roku 1976, platného ve Spojených státech amerických,⁶⁸ která rovněž výslovně uvádí, že počítačový program má požívat autorskoprávní ochrany jako dílo literární se jeví jako logičtější, aby byl další prodej rozmnoženiny počítačového programu alespoň pro hmotné rozmnoženiny připuštěn, podobně jako se připouští prodej rozmnoženiny běžných literárních děl.

Kritici rozhodnutí ve věci *Vernor vs. Autodesk* upozorňují zejména na skutečnost, že tento precedent zaprvé představuje omezení možnosti nakládat se svým majetkem, zadruhé může do budoucna způsobit značné praktické obtíže, neboť každý nabyvatel rozmnoženiny autorského díla bude nucen dohledávat všechny předchozí majitele včetně jejich právního titulu k dané rozmnoženině, aby se ujistil, zda mu svědčí *First Sale Doctrine*, zatřetí nevychází z reálné situace na trhu s počítačovými programy, kde vlastníci autorských práv uvádějí do oběhu rozmnoženiny počítačového programu za jednorázovou úplatu, zpravidla aniž by očekávali, že se jim tyto rozmnoženiny později navrátí. I provozovatel elektronického aukčního portálu dotčený touto kauzou je toho názoru, že je zapotřebí chápat *First Sale Doctrine* v širokém slova smyslu tak, aby byl usnadněn (a nikoliv naopak znemožněn, jako je tomu v tomto případě) vznik sekundárního trhu s autorskými díly, resp. počítačovými programy a zdůrazňuje celospolečenský přínos existence takového sekundárního trhu.

Nelze ponechat bez povšimnutí, že ani evropská a zejména německá rozhodovací praxe není prostá některých nesrovnalostí. Zejména je to v kontextu mezinárodních úmluv, kterými je Evropská Unie vázána, poněkud nelogické rozšíření institutu vyčerpání práva na rozšiřování k rozmnoženině počítačového programu i na nehmotné rozmnoženiny, ke kterému dospěl Soudní dvůr Evropské Unie v kauze *UsedSoft*. Soudní dvůr Evropské Unie se přitom dostatečně nevypořádal s otázkou, jakým způsobem toto rozhodnutí zapadá do širšího kontextu mezinárodních úmluv, jimiž je Evropská Unie vázána a které vyčerpání práva na rozšiřování autorského díla vztahují výlučně k hmotným rozmnoženinám díla, tj. k takovým rozmnoženinám, které jsou uváděny do oběhu v podobě hmotných předmětů. Další problém představuje rozhodovací praxe německých soudů v oblasti rozdělování a následného prodeje takzvaných multilicencí, která prozatím nereflektuje judikaturu Soudního dvora Evropské Unie a takovýto postup připouští.

⁶⁷ Originální název U. S. Copyright Act.

⁶⁸ Kongres Spojených států amerických. *Copyright Law Revision*. H.R. REP. No. 1476, 94th Cong., 2d Sess. 54. Washington: GPO, 1976.

Sporným zůstává i vztah dalšího prodeje nehmotné rozmnoženiny počítačového programu a takzvané e-knihy, tedy nehmotné rozmnoženiny běžného literárního díla. Relativně jasná je prozatím situace ve Spojených státech amerických, kde právní úprava další prodej nehmotné rozmnoženiny jakéhokoliv autorského díla jednoznačně vylučuje. Oproti tomu na území Evropské Unie panují nejasnosti vyplývající jak z nejednotné úpravy unijního práva, tak z odlišné rozhodovací praxe soudů jednotlivých členských států. Příkladem může být zcela opačný přístup německých a nizozemských soudů k této problematice, kdy německé soudy další prodej e-knih vylučují, zatímco nizozemské soudy se k němu staví kladně.

Oblast dalšího prodeje rozmnoženiny počítačového programu je tedy nadále zmítána množstvím nejasností, které jsou ještě přizívovány velmi rychlým technologickým vývojem a které si pravděpodobně vyžádají novelizaci právních předpisů na národní i mezinárodní úrovni.

V mezinárodněprávním kontextu pak přichází v úvahu zejména vyjasnění, zda je s ohledem na technologický pokrok a skutečnou situaci na trhu s počítačovými programy třeba nadále trvat na dosavadním výkladu ustanovení mezinárodních úmluv předpokládajícím vyčerpání práva na rozšiřování ve vztahu k rozmnoženině počítačového programu, jehož výsledku by se následně musela přizpůsobit právní úprava jednotlivých států, příslušnými úmluvami vázaných, jakož i Evropské Unie jako celku.

Za zvážení stojí zejména otázka, zda by všeobecné uznání vyčerpání práva na rozšiřování ve vztahu k nehmotným rozmnoženinám v obdobném rozsahu, v jakém k němu dochází pro první uvedení do oběhu u hmotné rozmnoženiny, neodporovalo principům třístupňového testu zakotveného v Bernské úmluvě, který tvoří obecně uznávaný korektiv zákonných omezení autorských práv v právních řádech jednotlivých států. První krok třístupňového testu předpokládá, že omezení bude stanoveno zákonem. Bylo by tedy zapotřebí, aby jednotlivé státy (a obdobně i právo Evropské Unie) upravily své autorskoprávní předpisy tak, aby vztažení vyčerpání práva na rozšiřování na nehmotné rozmnoženiny bylo z textu zákona patrné a předešlo se nejasnostem, jaké můžeme v současnosti pozorovat například ve vztahu českého práva a práva Evropské Unie.

Zadruhé nesmí omezení být v rozporu s běžným způsobem užití díla. S ohledem na technologický pokrok umožňující snadný prodej nemotných rozmnoženin i na reálnou situaci na trhu s počítačovými programy, kdy k distribuci nemotných rozmnoženin běžně dochází, lze i další prodej nemotných rozmnoženin počítačového programu jistě uvažovat jako jeden z běžných způsobů užití počítačového programu.

Zatřetí jim nesmí být nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora. Zde je možné vycházet například z rozhodnutí Soudního dvora Evropské Unie ve věci *Football Association Premier League Ltd. a další v. QC Leisure a další* a *Karen Murphy v. Media Protection Services Ltd.*, ze kterého lze vyvozovat, že i v případě prodeje nemotné rozmnoženiny autorského díla by mělo být postačující, pokud nositel autorských práv obdrží odměnu při prvním převodu rozmnoženiny. Samozřejmě je však třeba zajistit, aby byl vždy zachován počet uživatelských práv vázaných k dané nemotné rozmnoženině původní licenční smlouvou, kterou nositel autorských práv uzavřel s prvním nabyvatelem, tedy aby některé z uživatelských práv nebylo současně zcizeno většímu počtu dalších nabyvatelů, a tak vlastně nevznikaly nové nemotné rozmnoženiny, vůči kterým už by právo na rozšiřování vyčerpáno nebylo. Rozhodně se tedy vyčerpání práva na rozšiřování nebude vztahovat na případné záložní rozmnoženiny zhotovené oprávněným nabyvatelem, neboť ty slouží výlučně pro vlastní potřebu tohoto nabyvatele, je-li to nezbytné pro jeho vlastní řádné užívání počítačového programu a při převodu rozmnoženiny počítačového programu, kterou sám po právu nabyl, musí tyto záložní rozmnoženiny učinit neupotřebitelnými.

Z hlediska třístupňového testu tedy plošnému uznání vyčerpání práv ve vztahu k nemotné rozmnoženině počítačového programu v zásadě nic nebrání, otázkou však zůstává, do jaké míry by bylo takové řešení vhodné, pokud jde o jeho širší důsledky pro další vývoj autorského práva.

Seznam použité literatury a pramenů

Literatura a odborné články

AGARWAL, Girish. *Implementing a Digital First Sale Soctrine. Comparative Study of the E.U. and the U.S.A.* Hamburk: Anchor Academic Publishing, 2015, 50 s. ISBN 978-3-95489-348-5

AMMANN Jürg, M. Intellectual Property Rights and Parallel Imports. *Legal Issues of Economic Integration*. 1999, sv.. 26, č. 1-2, s. 91-122, ISSN 1566-6573

BARDENS, Johannes. *Die Zweitverwendung urheberrechtlich geschützter Software*. Disertační práce. Mnichov: Verlag Dr. Hut, 2013, 322 s. ISBN 978-3-849-1126-9

BENTLY, Lionel. Computer Program Directive. In Dreier, T. and B. Hugenholtz (eds), *Concise European Copyright Law*. Haag: Kluwer Law International, 2006, 476 s. ISBN: 90-411-2384-9

van DAALEN, Ot, GUIBAULT, Lucie. *Unravelling the Myth around Open Source Licences - An Analysis from a Dutch and European Law Perspective - Information Technology and Law Series*. Haag: TMC Asser Press, 2006, 224 s. ISBN 978-90-6704-214-7

HALPERN, Marcelo, KAPGAN, Yury, YU, Kathy: Vernor v. Autodesk: Software and the First Sale Doctrine under Copyright Law. *Intellectual Property & Technology Law Journal* 2011, sv. 23, č. 3,s. 1-5, ISSN 1534-3618

JOOS, Ulrich. *Erschöpfungslehre im Urheberrecht mit vergleichenden Hinweisen auf Warenzeichenrecht, Patentrecht und Sortenschutz*. Mnichov: C.H.Beck, 1991, 25 s. ISBN 3-406-35676-1

KEELING, David. *Intellectual Property Rights in EU Law*. Díl 1. Free movement and competition law. New York, Oxford University Press, 2003, 456 s. ISBN 978-0-1982-5918-3

OVERDIJK, Tjeerd, VAN DER PUTT, Polo, DE VRIES, Eva, SCHAFFT, Thomas. Exhaustion and Software Resale Rights – A comparison between the European exhaustion doctrine and the U.S. first sale doctrine in the light of recent case law. *Computer Law Review International*, 2/2011, s. 33-38, ISSN 1610-7608

TELEC Ivo, TŮMA Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, 971 s. ISBN 978-80-7179-608-4

Prameny práva

Bernská úmluva na ochranu literárních a uměleckých děl

Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském

Dohoda o obchodních aspektech práva duševního vlastnictví

Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství (pozdější Smlouva o fungování Evropské Unie)

Evropská Unie. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES o právní ochraně počítačových programů

Evropská Unie. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti

Česko. Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů

Spolková republika Německo. Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte

Spojené státy americké. U. S. Copyright Act

Judikatura

Rozsudek Soudního dvora Evropské Unie ze dne 3. 7. 2012, ve věci C-128/11 UsedSoft GmbH v. Oracle International Corp.

Rozsudek Soudního dvora Evropských Společenství ze dne 8. června 1971, , ve věci 78/70

Deutsche Grammophon Gesellschaft GmbH proti Metro SB Großmärkte GmbH & Co. KG

Rozsudek Soudního dvora Evropské Unie ze dne 4. října 2011 ve spojených věcech C 403/08 a C-429/08, v řízeních Football Association Premier League Ltd. a další v. QC Leisure a další a Karen Murphy v. Media Protection Services Ltd., body 115 a 116.

Rozsudek Zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem ze dne 27.04.2011, sp. zn. 2-6 O 428/10

Rozsudek Zemského soudu v Mnichově ze dne 15.3.2007, sp. zn. 7 O 7061/06

Rozsudek Vrchního Zemského soudu v Mnichově ze dne 3.7.2008, sp. zn. 6 U 2759/07

Rozsudek Vrchního zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem ze dne 18. 12. 2012, sp. zn. 11 U 68/11

Rozsudek Vrchního zemského soudu v Hammu ze dne 15. 5. 2014 sp. zn. 22 U 60/13

Rozsudek Zemského soudu v Bilefeldu ze dne 5. 3. 2013 sp. zn. O 191/11

Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 11. 12. 2014, sp. zn. I ZR 8/13

Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 17. 7. 2013, sp. zn. I ZR 129/08

Rozhodnutí Okresního soudu v Missouri ve věci Davidson & Associates v. Internet Gateway ze dne 30 září 2004, 334 F.Supp.2d 1164

Rozhodnutí Odvolacího soudu pro devátý okresek ve věci Vernor v. Autodesk, 621 F.3d 1102 (9th Cir. 2010)

Rozhodnutí Okresního soudu pro Washington – Západ v Seattlu ve věci Vernor v. Autodesk, Inc., 2009 U.S. Dist. LEXIS 90906 (W.D. Wash., Sep. 30, 2009)

Rozsudek Městského soudu v Amsterdamu ze dne 21. července 2014 č. j. C/13/567567 / KG ZA 14-795 SP/MV

Rozhodnutí Odvolacího soudu v Amstersamu ze dne 20. ledna 2015 č.j. 200.154.572/01 SKG

Online zdroje

<http://www.wipo.int/treaties/en/ip/wct/>

PEREZ-HERNANDEZ, Danya. Law Professors Defend Students' Right to Sell Used Textbooks. In *The Chronicle of Higher Education*. [online] 9. května 2014 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z <http://chronicle.com/blogs/wiredcampus/law-professors-defend-students-right-to-sell-used-textbooks/52523>

Úřad vlády České republiky. Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 8. června 1971 ve věci č. 78/70 v řízení Deutsche Grammophon Gesellschaft MBH v. Metro-SB-Grossmärkte GmbH, revidovaný neúřední překlad č. 61970J0078 [online]. 2011 [cit. 2016-04-26].

Dostupné z

[https://isap.vlada.cz/kopie/revize.nsf/2fd339ed5be822e2c12578680031b2ae/E67493F8F67913DCC1257BF000450959/\\$FILE/61970J0078.pdf](https://isap.vlada.cz/kopie/revize.nsf/2fd339ed5be822e2c12578680031b2ae/E67493F8F67913DCC1257BF000450959/$FILE/61970J0078.pdf).

Ostatní dokumenty

Answer by Commissioner Monti to Oral Question H-0436/95 by Arthur Newens, MEP (11.7.1995), *Debates of the EP* (EN ed.) No. 466

Committee on Legal Affairs Draft Report on the implementation of Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society (2014/2256(INI))

Hearing before the Subcommittee on Courts, Intellectual Property and the Internet of the Committee on the Judiciary House of Representatives One Hundred Thirteenth Congress second session ze dne 2. června 2014, poř. č. 113-98

Kongres Spojených států amerických. *Copyright Law Revision*. H.R. REP. No. 1476, 94th Cong., 2d Sess. 54. Washington: GPO, 1976

Report from The Commission to The Council, The European Parliament and Social Committee on the implementation and effects of Directive 91/250/EEC on the legal protection of computer programs

Stanovisko generálního advokáta Yvese Bota ze dne 24. dubna 2012 Soudnímu dvoru Evropské unie ve věci č. C-128/11 v řízení Axel W. Bierbach (likvidátor společnosti UsedSoft GmbH) v. společnost Oracle International Corp

Abstract

The field of copyright protection of computer programs and resale of a copy of a computer program is not free of many substantial problems which are even supported by a fast technological development and which will probably soon result in substantial revision of both national and international copyright law. This thesis is to analyze and assess selected aspects of copyright protection of computer programs with main focus on resale of a copy of a computer program in both theoretical area and jurisprudence of European and US-American courts. This thesis reflects jurisprudence of the European Court of Justice, German and Dutch courts and court decision available in the USA. The general introduction in the theme and related issues is followed by a thorough analyze of the jurisprudence, including two decisions of the European Court of Justice in the UsedSoft case and related decisions of German courts, as well as the decision in Vernor vs. Autodesk case, which is relevant for the US-American jurisprudence. With the focus on international legal protection of computer programs, which provides the computer programs with the same protection of literary works, a completely new aspect of copyright protection of the computer programs, which is the relation between the legal regulation of resale of immaterial copies of the computer programs and the resale of immaterial copies of traditional literary works, so called e-books (including also audio-books). To conclude, the main ideas implying from the analyzed decisions are summarized and a question of suitability and plausibility of both European and US-American approach to resale of a copy of a computer program is answered and some ideas how the legal provisions protecting computer programs might be revised to prevent further problems.

Název práce v anglickém jazyce

Selected Aspects of Copyright Protection of Computer Programs

Klíčová slova

autorské právo, počítačový program, další prodej

Key words

copyright law, computer program, resale